

BULLETIN

SLOVENSKEJ

ASOCIÁCIE

KNIŽNÍC

ROČNÍK 29
ČÍSLO 1/2021

Slovenská
asociácia
knižníc

OBSAH / TABLE OF CONTENTS

Úvodník / *Editorial* /3

VALNÉ ZHROMAŽDENIE SLOVENSKEJ ASOCIÁCIE KNIŽNÍC (online, 03.03.2021) / GENERAL ASSEMBLY OF THE SLOVAK LIBRARY ASSOCIATION (online, March 3, 2021)

Ondrej Látka: Správa o činnosti SAK za rok 2020 / *SLA Annual Report for 2020* /4

Uznesenia valného zhromaždenia SAK / *SLA General Assembly Resolutions* /8

Plán práce a aktivít SAK na rok 2021 / *SLA Activity Plan for 2021* /9

ČLÁNKY / MAIN ARTICLES

Nikola Kianicová: Najčastejšie chyby obecných knižníc v štatistických údajoch vo formulári KULT 10–01 / *The most common errors of municipal libraries in statistical data in the KULT 10–01 form* /10

Zo života nečlenských knižníc / From the Life of Non-members Libraries

Erika Juríková: Knižnica Arcibiskupského gymnázia v Trnave / *Library of the Archbishop's Grammar School in Trnava* /18

Naša anketa: Pohľad na profesiu knihovníka / Our Survey: A look at the profession of librarian

Ludmila Čelková: Bez erudovaných a ochotných knihovníkov to nejde / *It is not possible without erudite and obliging librarians* /29

INFORMÁCIE / INFORMATION

- Andrea Smolková - Antonia Šaradinová: Vymaluj si svoje mesto (edukačné aktivity knižnice na rozvíjanie vzťahu k rodnému kraju) / Paint your city (library educational activities to develop a relationship with your home region)* /32
- Jana Lipková: Tvorivé dielne Rozprávky z lega / Creative workshops „Lego tales“* /35
- Daša Filčíková: Aj keď sme boli pre verejnosť „zatvorení“ – nezaháľali sme / Although we were “closed” to the public - we did not cover up* /38
- Ludmila Čelková: Úspech kolegu / The success of a colleague* /42
- Pravidlá výberu nominanta na udelenie Ceny ministra kultúry Slovenskej republiky v oblasti kultúrneho dedičstva - knižnice / Rules for selecting the nominee for the award of the Prize of the Minister of Culture of the Slovak Republic in the field of cultural heritage - libraries* /43

Personálie / Personalities

- Ludmila Čelková: Svieža osemdesiatnička / Lively in her eighties* /46
- Ivana Poláková: Ján Agnet – jeden z prvých veľkých znalcov historických knižných fondov na Slovensku / Ján Agnet - one of the first great experts on historical book collections in Slovakia* /47

Začali sme písať druhý rok nového desaťročia 21. storočia. Rok, ktorý všetci vítame s omnoho väčšou nádejou a očakávaním, než (s odstupom času môžeme hodnotiť) sme vítali rok prvý (2020). V tom roku totiž naše plány zmenila svetová pandémia koronavírusu. Našťastie len zmenila, nie zastavila. Knihovnícka obec sa rýchlo prispôsobila novým podmienkam a od klasických prezenčných foriem svojich aktivít prešla k virtuálnym. Celé toto obdobie je zdokumentované na stránkach 28. ročníka Bulletinu SAK, ale činnosť mnohých knižníc v roku 2020 prináša aj prvé číslo jeho 29. ročníka.

Hoci sociálne kontakty nám všetkým nesmierne chýbajú, sme vďační aspoň za virtuálne stretnutia s kolegami. V takomto online priestore bolo zrealizované aj Valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc, ktoré zhodnotilo činnosť SAK v predchádzajúcom období i načrtlo ďalšie jeho smerovanie. Potešujúcou je skutočnosť, že opäť sa rozšírili rady SAK a pribudli noví členovia z prostredia verejných ale i akademických knižníc.

Roky nezadržateľne plynú, starší kolegovia menia pracovné povinnosti za odpočinkové, prichádza mladšia „vitalná“ generácia mileniánov. Je dobré, aby aj oni poznali mená svojich kolegov, ktorí formovali slovenské knihovníctvo. Práve to je cieľom rubriky Personálie, v ktorej aj tentokrát prinášame pripomenutie si dvoch významných knihovníkov.

Milí čitatelia, verím, že aj tento rok nám zostanete verní a že našu mailovú adresu redakcia@sakba.sk zahrniete množstvom zaujímavých i podnetných príspevkov o činnosti vašich knižníc.

Vaša
Zuzana Babicová
výkonná redaktorka B SAK

VALNÉ ZHROMAŽDENIE SLOVENSKEJ ASOCIÁCIE KNIŽNÍC (MARTIN, 19.2.202)

SPRÁVA O ČINNOSTI SAK ZA ROK 2020 / SLA ANNUAL REPORT FOR 2020

Ing. Ondrej Látka, PhD., predseda SAK

Abstract: *Activities of the association, its managing structures (board of directors, control board) and Professional structures are balanced by its director. The Professional structures include: public libraries section, academic libraries section, working teams for long-range development, working team for information Technologies application and digitization, for legislation, editorial activities and promotion and for international cooperation.*

Keywords: *Slovak Library Association, library association, annual report*

Kľúčové slová: *Slovenská asociácia knižníc, knihovnícke združenie, správa o činnosti*

---

1. Informácie o nových členoch

- Mestská knižnica L.V. Riznera v Novom Meste nad Váhom
- Tribečská knižnica v Topoľčanoch
- Akademická knižnica Fakulty informatiky a informačných technológií STU v Bratislave
- Mestská knižnica Liptovský Hrádok
- Mestská knižnica v Stropkove

O vystúpenie z asociácie požiadala Slovenská chemická knižnica STU v Bratislave.

V súčasnosti je celkový počet členov 100.

2. Zloženie správnej rady

Správna rada SAK pracovala v tomto zložení:

Predseda SAK:

Ing. Ondrej Látka, PhD., Technická univerzita v Košiciach

Podpredsedníčka SAK:

Mgr. Jitka Kmeťová, Ekonomická univerzita v Bratislave

Tajomníčka SAK:

PhDr. Daniela Džuganová, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach

Členovia:

Mgr. Beáta Bellérová, PhD., Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Mgr. et Mgr. Iveta Hurná, Krajská knižnica P.O.Hviezdoslava v Prešove

Mgr. Jitka Kmeťová, Ekonomická univerzita v Bratislave

PhDr. Alena Mičicová, Žilinská univerzita v Žiline

PhDr. Blanka Snopková, PhD., Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Mgr. Katarína Šušoliová, Krajská knižnica v Žiline

Mgr. Valéria Zavadská, Štátna vedecká knižnica v Prešove

Mgr. Katarína Matušková, Katolícka univerzita v Ružomberku

Ing. Alena Poláčiková, Technická univerzita vo Zvolene

Kontrolná a revízna komisia:

Predsedníčka KRK SAK: Mgr. Lívia Koleková, Galantská knižnica

Členovia:

PhDr. Mária Kadnárová, Univerzita Komenského v Bratislave

PhDr. Judita Kopáčiková, Staromestská knižnica v Bratislave (odchod do dôchodku ku dňu 31.12.2020)

• Náhradník Mgr. Ľubica Červená, riaditeľka Knižnice Antona Bernoláka v Nových Zámkoch

Odborné skupiny a sekcie :

ODBORNÁ SKUPINA PRE DLHODOBÝ ROZVOJ A LEGISLATÍVU – Mgr. Valéria Závadská

ODBORNÁ SKUPINA PRE INFORMAČNO-KOMUNIKAČNÉ TECHNOLOGIE- Mgr. Jitka Kmeťová

ODBORNÁ SKUPINA PRE EDIČNÚ ČINNOSŤ A MARKETING KNIŽNÍC – PhDr. Alena Mičicová

ODBORNÁ SKUPINA PRE MEDZINÁRODNÚ SPOLUPRÁCU – Ing. Alena Poláčiková

SEKCIA VEREJNÝCH KNIŽNÍC – Mgr. et Mgr. Iveta Hurná

SEKCIA AKADEMICKÝCH KNIŽNÍC – Mgr. Beáta Bellérová, PhD.

Zmeny v správnej rade:

29.2.2020 odišla do dôchodku p. Monika Lobodášová. Na jej miesto bola dosadená p. Katarína Matušková z Univerzitetnej knižnice Katolíckej univerzity v Ružomberku.

3. Zasadnutia SR SAK

Správna rada SAK (ďalej len SR SAK) sa za toto obdobie stretla v týchto naplánova-

ných termínoch:

22.01.2020 - Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

18.02.2020 - Slovenská národná knižnica v Martine

4.5.2020 - online

29.6.2020 - Univerzitná knižnica Žilinskej univerzity

14.10.2020 - online

02.12.2020 - online

4. SAK a projekty FPU

SR SAK reagovala na výzvu FPU v programe 5.1.3 – Podujatia, vzdelávacie aktivity a odborná činnosť knižníc s projektom „**Týždeň slovenských knižníc 2020**“ vo výške 3000 eur, ktorý bol schválený.

V rámci toho istého programu bol podaný aj projekt „**Nové technológie v informačnom vzdelávaní**“, ktorý však nebol podporený zo strany FPU.

5. Sekcia Verejných knižníc

- Príprava a organizačné zabezpečenie Týždňa slovenských knižníc 2020;
- Príprava propagačného videa;
- Komunikácia a spolupráca na podujatiach verejných knižníc.

6. Odborná skupina pre zahraničnú spoluprácu

Odborná skupina počas roka sledovala činnosť partnerských inštitúcií v zahraničí, v prípade spoločnej spolupráce informovala predsedu SAK, odporúčala alebo dodávala príspevky zo zahraničia do Bulletinu SAK.

Zamerali sme sa na spoluprácu pri spoločných aktivitách EBLIDA, IFLA a Reading and Writing Foundation.

Jednou z činností tejto odbornej skupiny bolo aj zabezpečovanie prekladov do Bulletinu SAK, ktorý sa vydával aj v roku 2020 v spolupráci s odbornou skupinou pre edičnú činnosť a marketing.

- Príprava listu pre Spolok knihovníkov Poľska;
- Online konferencia Akademické knižnice v ČR.

7. Odborná skupina pre legislatívu

Odborná skupina pracovala v zložení Mgr. Valéria Závadská, PhDr. Daniela Džuganová a Mgr. Monika Lopušánová, ktorá súhlasila s prácou v odbornej skupine, kde nahradila PhDr. Danielu Gondovú. Odborná skupina sa venovala nasledovným problémom:

- a) komunikácia s MK SR a ÚVZ SR ohľadne očisty dokumentov knižničného fondu počas pandemickej situácie;
- b) príprava podkladov do programového vyhlásenia vlády SR za rezort kultúry, oblasť knižníc, a predloženie na MK SR;
- c) pripomienky k novelám autorského zákona z dôvodu transpozície nariadení EK týkajúce sa periodických publikácií a obchodne nedostupných diel; V. Závadská bola nominovaná za SAK do neformálnej pracovnej skupiny k príprave novely AZ;
- d) aktualizácia podkladov týkajúcich sa GDPR (Podmienky spracovania a ochrany osobných údajov a informácia o spracovaní osobných údajov zverejnená na webovej stránke SAK, členská prihláška, SAKAČIK štatút, SAKAČIK prihláška, Partnerstvo

žiadosť, Partnerstvo zmluva);

- e) príprava dotazníka pre knižnice o odpočte Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015-2020;
- f) príprava podkladov na pripomienkovanie procesu digitalizácie a sprístupňovania digitálnych dokumentov na Slovensku.

8. Odborná skupina pre edičnú činnosť a marketing

Odborná skupina SAK mala v roku 2020 vytýčené 2 hlavné úlohy:

- pokračovať vo vydávaní Bulletinu SAK, obsahovo reagovať na aktuálne dianie v sektore a zachovať adekvátnu kvalitu obsahu Bulletinu;
- pripraviť Dizajn manuál pre SAK;
- marketingové aktivity.

BULLETIN SAK

Vydávanie Bulletinu riadi Redakčná rada Bulletinu SAK. Na svojom online zasadnutí vo februári 2020 Redakčná rada prijala tento plán práce:

OSAHOVÉ ZAMERANIE BULLETIN SAK, ROČNÍK 28 (2020)

Rok 2020 bude v histórii pamätný svojou nevyočítateľnosťou. Pandémia zamiešala karty všetkých ľudských činností a tak aj bulletin reagoval na situáciu.

Jednotlivé čísla bulletinu vyšli vďaka veľkému úsiliu členov RR a predovšetkým vďaka výkonnej redaktorky načas, niektoré s upraveným obsahom.

Zameranie čísel bulletinu bolo nakoniec nasledovné:

Číslo 1: Architektúra knižníc a uplatnenie nových technológií.

Číslo 2: Týždeň slovenských knižníc 2020

Číslo 3: Knižnice počas pandémie COVID 19

Číslo 4: Knižnice v 21. storočí

DIZAJN MANUÁL

Odborná skupina splnila svoju úlohu spracovania Dizajn manuálu SAK v októbri 2020. Zabezpečili sme zadefinovanie požiadaviek, komunikáciu s vybraným autorom Dizajn manuálu a jeho predloženie v častiach:

- Logo
- Písmo
- Hlavičkový papier
- E-mailový podpis
- Forma prezentácie

MARKETINGOÉ AKTIVITY

- Odporúčané knihy na čítanie LETO a ZIMA,
- Zverejňovanie zahraničných aktualít na FB stránke asociácie.

9. Odborná skupina pre IKT

- priebežné zverejňovanie aktualít a informácií na webovej stránke SAK vrátane anglickej jazykovej mutácie,
- bezodkladné zverejňovanie odporúčaní a podkladov k činnosti knižníc v období pandemických opatrení,
- príprava a implementácia novej webovej stránky SAK v redakčnom systéme WordPress.

10. Sekcia akademických knižníc

- Online stretnutie riaditeľov a vedúcich akademických knižníc – príklady dobrej

praxe

Termín: september 2020

- Online stretnutie riaditeľov a vedúcich akademických knižníc
Termín: november 2020
- Príprava a podanie projektu Nové technológie v informačnom vzdelávaní
- Stretnutie riaditeľov sa nekonalo v plánovanom termíne z dôvodu opatrení proti šíreniu COVID-19. Pripravili sme ho v náhradnom termíne 10. 9. 2020 na Technickej univerzite vo Zvolene. Vzhľadom na zhoršujúcu sa epidemiologickú situáciu sa napokon neuskutočnilo. Stretnutie riaditeľov AK bolo nakoniec realizované 26. 11. 2020 online.
- Seminár AK Dátová gramotnosť sa neuskutočil z dôvodu opatrení proti COVID-19.
- Projekt Nové technológie v informačnom vzdelávaní nebol realizovaný z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov – nebol podporený v rámci FPU.
- Sekcia pripravila list na FPU, v ktorom namietala proti vyradeniu akademických knižníc z okruhu oprávnených žiadateľov.

O podporu v projekte Partnerstvo, alebo spojme svoje sily pre rok 2021 požiadalo 11 knižníc. Správna rada sa rozhodla podporiť nasledovné projekty:

1. Okresná knižnica Dávida Gutgesela, Prázdnyiny s knihomoľkou
2. Knižnica Mateja Hrebendu Rimavská Sobota, POTULKY GEMER - MALO-HONTOM I.
3. Knižnica pre mládež mesta Košice, Am-

- basadori knižnice
4. Mestská knižnica L. Štúra, Bánovce nad Bebravou, Nové logo našej knižnice
  5. Verejná knižnica Mikuláša Kováča, BANSKOBYSTRICKÉ PIERKO 2021
  6. Kysucká knižnica v Čadci, KOLOKVIUM 2021 - 23. ROČNÍK MEDZINÁRODNÉHO STRETNUTIA SLOVENSKÝCH, ČESKÝCH A MORAVSKÝCH BIBLIOGRAFOV
  7. Novohradská knižnica v Lučenci, Tlačiareň od Gutenberga po 18 storočie
  8. Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, TLIB - TRENDS IN LIBR@RIES XX. ročník
  9. Tribečská knižnica v Topolčanoch,

Čítaj veľa, čítaj rád a buď s knihou kamarát

10. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Univerzitná knižnica, AKO SA VYZNAŤ V MEDIÁLNOBOM OBSAHU

Na cenu SAKAČIK 2020 boli SR SAK doručené dve nominácie: Verejná knižnica J. Bocatia v Košiciach za projekt KNIHY NA DOSAH – literárny e-magazín a Považská knižnica v Považskej Bystrici za projekt MALOVANKA – vymaluj si svoje mesto. Cenu získal projekt KNIHY NA DOSAH Verejnej knižnice J. Bocatia v Košiciach.

Ďakujem za pozornosť.

UZNESENIA Z VALNÉHO ZHROMAŽDENIA SLOVENSKEJ ASOCIÁCIE KNIŽNÍČ

online 3. 3. 2021

Valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc

1. berie na vedomie
  - Správu o činnosti SAK od posledného valného zhromaždenia (za rok 2020);
  - Zmeny v zložení SR SAK a KRK SAK – K. Matušková, J. Kopáčiková;
  - Nových členov SAK: Mestská knižnica L.V. Riznera v Novom Meste nad Váhom, Tribečská knižnica v Topolčanoch, Akademická knižnica Fakulty informatiky a informačných technológií STU v Bratislave, Mestská knižnica Liptovský Hrádok, Mestská knižnica Stropkov
2. schvaľuje
  - Správu o hospodárení SAK za rok 2020;
  - Správu Kontrolnej a revíznej komisie SAK za rok 2020;
  - Plán činnosti a rozpočet SAK na rok 2021;

- Členské SAK na rok 2021 v nezmenenej výške v členení v (EUR):

- CVTI SR	250€
- ŠVK, SKN MH Levoča, UK SAV, SPK180€	
- akademické knižnice	150€
- verejné knižnice (regionálne)	120€
- verejné knižnice (mestské)	50€
- špeciálne knižnice	30€
- obecné knižnice	20€
- 3. ukladá
  - Správnej rade SAK zaoberať sa odporúčaniami Kontrolnej a revíznej komisie SAK;
  - Správnej rade SAK zaoberať sa návrhmi z diskusie – návrhom riaditeľky ÚK FiF UK v Bratislave Mgr. Moniky Lopusanovej nominovať do Rady FPU zástupcov SAK, resp. členských knižníc SAK;
  - realizovať volebné valné zhromaždenie v II. polroku 2021.

PLÁN PRÁCE A AKTIVÍT SAK NA ROK 2021

1 Organizačné úlohy

- 1.1 Predpokladané zasadnutia SR SAK
T: 01/2021, 02/2021, 06/2021, 10/2021
Z: predseda SAK
- 1.2 Valné zhromaždenie SAK
T: prvý kvartál 2021, ONLINE
Z: predseda SAK
- 1.3 Volebné valné zhromaždenie SAK
T: štvrtý kvartál 2021
Z: predseda SAK

- 2.10 Organizačné zabezpečenie, realizácia a propagácia aktivít na národnej úrovni (Dni detskej knihy, Deň ľudovej rozprávky, Čítajme si, Prečítané leto, Celé Slovensko číta deťom a iné) v závislosti od vývoja pandemickej situácie v SR

(Plán práce a aktivít SAK na rok 2021 bol schválený členskými knižnicami SAK na valnom zhromaždení SAK dňa 3.3.2021)

2 Odborné aktivity

- 2.1 22. ročník Týždňa slovenských knižníc 1. - 7. 3. 2021
- 2.2 Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020. Odpočet stratégie v spolupráci s MK SR a SSKK
- 2.3 Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2021 – 2026. Spolupráca s MK SR, ÚKR a SSKK
- 2.4 Problematika digitalizácie, sprístupňovania digitálneho obsahu, hromadná licenčná zmluva
- 2.5 Problematika sprístupňovania výpožičiek elektronických kníh knižnicami SR
- 2.6 Aktívna komunikácia s MK SR a MŠVVaŠ s cieľom riešiť koncepčné a legislatívne otázky rozvoja knižníc SR
- 2.7 Vydávanie Bulletinu SAK;
- 2.8 Aktualizácia a propagácia informácií SAK na sociálnych sieťach;
- 2.9 Spolupráca so zahraničnými profesijnými združeniami;

NAJČASTEJŠIE CHYBY OBECNÝCH KNIŽNÍC V ŠTATISTICKÝCH ÚDAJOCH VO FORMULÁRI KULT 10-01 / THE MOST COMMON ERRORS OF MUNICIPAL LIBRARIES IN STATISTICAL DATA IN THE KULT 10-01 FORM

*Mgr. Nikola Kianicová, Slovenská národná knižnica, Martin
nikola.kianicova@snk.sk*

Abstract: *The term statistics has gained general meaning as data collection and analysis, it is a science that collects certain data for a certain characteristic. Library statistics can show us what we would not otherwise see - improvements or the growth of libraries, or even stagnation, or areas that need to be improved. The results of statistical data collection will help us identify and solve many serious problems in libraries. During the period we checked and verified the library reports, we noticed that the same filling errors were often repeated. These errors and their explanation within the individual modules in the KULT 10-01 report are directed mainly to smaller libraries. Statistical Survey of Libraries.*

Keywords: *statistics, municipal libraries, statistic form KULT 10-01.*

Kľúčové slová: *štatistika, obecné knižnice, výkaz KULT 10-01, modul.*

Pojem štatistika získal všeobecný význam ako zber a analýza údajov, je to veda, ktorá zbiera určité dáta za účelom určitej charakteristiky. Štatistika knižníc nám dokáže

ukázať to, čo by sme inak nevideli – zlepšenia, či rast knižníc, ba naopak aj stagnáciu, či oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť. Výsledky zberu štatistických dát nám po-

Názov spravodajskej jednotky	Obecná knižnica (názov obce) Miestna knižnica (názov obce)	nie → ~~Obec (názov obce)~~
------------------------------	---	------------------------------------

P S Č	Adresa sídla spravodajskej jednotky (obec, ulica a číslo)
-------	---

Činnosť v sledovanom roku	
---------------------------	--

Výkaz zostavil Uvádzať meno knihovníka	Titul	Meno	Priezvisko	Titul
---	-------	------	------------	-------

Kontaktné údaje	Telefón	E-mail
-----------------	---------	--------

Uvádzať kontaktné údaje na knihovníka, ktorý pracoval v knižnici v roku 2020

Identifikačná strana

môžu identifikovať a riešiť mnohé závažné problémy v knižniciach. Za obdobie, ktoré sme kontrolovali a overovali správnosť výkazov obecných knižníc sme si všimli, že sa často opakujú rovnaké chyby pri vyplňaní. Tieto chyby a ich vysvetlenie v rámci jednotlivých modulov vo výkaze KULT 10–01 je smerované najmä na menšie a na obecné knižnice. Tento príspevok odznel dňa 3.2.2021 na online podujatí Štatistické zisťovanie o knižniciach.

Na identifikačnej strane je dôležité si po vyplnení všimnúť a kontrolovať preklepy.

Ak sa jedná o obecnú knižnicu, tak do názvu spravodajskej jednotky je potrebné uvádzať názov knižnice, napr. Obecná knižnica alebo Miestna knižnica a následne názov obce, ak je súčasťou názvu knižnice. Knižnice často uvádzajú v názve spravodajskej jednotky Obec a následne názov obce, čo nie je správne.

V kolónke „Výkaz zostavil“ je potrebné uvádzať meno knihovníka, ktorý pracoval v knižnici v roku 2020 a taktiež aj kontaktné údaje uvádzať na tohto knihovníka. Overovanie správnosti údajov je totiž nutné prediskutovať s knihovníkom, keďže sa zisťujú údaje o odborných knihovníckych činnostiach (referentky obecných úradov

nám často nevedia poskytnúť potrebné údaje pri kontrole výkazu, ako napríklad stav knižničného fondu, výpožičky, počty návštevníkov, a pod.).

V Module 1 – Sieť knižníc, knižnice často vyplňajú druhý stĺpec a tým v podstate uvádzajú, že majú pobočku. Za predchádzajúci rok však vo výkaze pobočku neuvádzali. V druhom stĺpci „Počet pobočiek“ je potrebné uvádzať pobočku len v prípade, ak sa knižničné služby poskytujú na viacerých rôznych miestach či adresách. Tento stĺpec knižnica nevyplní, pokiaľ knižničné služby poskytuje iba na jednej adrese, čiže v jednej budove.

V Module 2 – Knižničný fond, sa vykonáva kontrola s predchádzajúcim rokom a preto je potrebné overiť stav KF za rok 2019 (riadky 2–5), aby sedel s kontrolou s predchádzajúcim rokom. (Stav knižničných jednotiek za aktuálny rok (r. 1) = stav knižničných jednotiek spolu za predchádzajúci rok (r. 1) plus ročný prírastok KJ za aktuálny rok (r. 14) mínus počet úbytkov KJ za aktuálny rok (r. 23)). V riadkoch 2 až 5 je nutné pripočítať prírastky a odpočítať úbytky v sledovanom roku (rovnako aj v riadkoch 6 až 11). Ak boli zistené pri re-

		I.r.	Počet knižníc*	počet pobočiek
		a	1	2
Počet knižníc a pobočiek spolu (riadky 2, 3 a 10)		1	1	1
	vedecké knižnice	2		
	verejné knižnice a ich pobočky spolu (riadky 4 až 7)	3	1	1
	regionálne s krajskou pôsobnosťou	4		
	regionálne	5		
	mestské	6		
	obecné	7	1	1
	v tom	8		
	profesionalizované	8		
	neprofesionalizované	9	1	1

1. Modul– Sieť knižníc

vízii chyby v počtoch KJ v KF, je potrebné uviesť pravdivé údaje podľa Prírastkového zoznamu a Zoznamu úbytkov.

Napríklad: knižnica za rok 2019 uvádzala stav knižničných jednotiek 1000. Za rok 2020 nakúpili 100 knižničných jednotiek a vyradili 200 knižničných jednotiek, takže stav fondu v roku 2020 sa vypočíta nasledovne – 1000 KJ v predchádzajúcom roku, plus 100 kúpených, mínus 200 vyradených = stav fondu je 900 KJ v roku 2020.

V Module 3 – Výpožičky a služby, knižnice často uvádzajú rovnaký počet všetkých výpožičiek a prezenčných výpožičiek – riadky 1 a 13. To by znamenalo, že všetky knihy, ktoré si čitatelia požičali si prezerali len v priestore knižnice (tzn. žiadnu knihu

si nebrali domov). Riadok 1 je automatický sčítací riadok, ktorý sčítava riadky 2 až 6. V týchto riadkoch uvádzame výpožičky rovnako aj absenčné aj prezenčné, takže v riadku 1 je súčet prezenčných aj absenčných výpožičiek. Do riadku 13 je následne potrebné napísať koľko z týchto všetkých výpožičiek tvoria len prezenčné výpožičky. Pre definovanie pojmov sú „prezenčné výpožičky“ – výpožičky sú v priestoroch knižnice, obvykle v čítarni alebo študovni, a „absenčné výpožičky“ – výpožičky mimo priestorov knižnice, obvykle vypožičané domov.

Ďalšou chybou, ktorú tu knižnice často uvádzajú je, že do riadku 13 uvádzajú vyšší počet prezenčných výpožičiek ako bolo výpožičiek celkovo. Logicky nemožno uviesť

		I.r.	Spolu
		a	1
Knižničné jednotky spolu (riadky 2 až 5) (napr. za rok 2019 bolo KJ spolu 1000)		1	* 900
v tom	odborná literatúra pre dospelých	2	
	krásna literatúra pre dospelých	3	
	odborná literatúra pre deti	4	
	krásna literatúra pre deti	5	
v tom z r.1	knihy a zviazané periodické tituly	6	
	audiovizuálne dokumenty	7	
	elektronické dokumenty (vrátane digitálnych)	8	
	mikroformy	9	
	rukopisy a staré a vzácne tlače	10	
	iné špeciálne dokumenty	11	
Počet dochádzajúcich titulov periodických publikácií spolu		12	
z toho počet titulov zahraničných periodických publikácií		13	
Ročný prírastok knižničných jednotiek spolu (riadky 15 až 20)		14	100
v tom prírastok získaný	kúpou	15	100
	ako povinný výtlačok periodických a neperiodických publikácií	16	
	darom	17	
	výmenou	18	
	bezodplatným prevodom	19	
	náhradou za stratený dokument	20	
z toho z r.14	vo forme audiovizuálneho dokumentu	21	
	v elektronickej forme	22	
Počet úbytkov knižničných jednotiek		23	200
Počet knižničných jednotiek spracovaných automatizovane		24	

2. Modul – Knižničný fond

všetkých výpožičiek napríklad 300, a z toho prezenčných 500.

Ďalej pre ujasnenie si častých otázok ohľadne ďalších riadkov v Module 3.

V riadku 6 „výpožičky periodických publikácií“, sa uvádzajú:

- prezenčné výpožičky v študovniach – jednotlivé číslo periodickej publikácie = 1 výpožička
- absenčné výpožičky periodík, ktoré sú zviazané a majú 1 prírastkové číslo ako KJ = 1 výpožička, evidujeme ako 1 výpožičku vypožiččanie 1 KJ.

V riadku 19 „Počet vypracovaných rešerší“ sa uvádza počet vyhotovených rešerší knižnicou, takže tento riadok spravodajská jednotka vypĺňa, pokiaľ knižnica vyhotoví rešerš pre svojho čitateľa.

V Module 4 – Používatelia služieb knižnice, návštevníci, podujatia a edičná činnosť knižnice, knižnice zvyknú uvádzať rovnaký počet aktívnych používateľov služieb knižnice (riadok 1) a počet návštevníkov knižnice (riadok 20). Je ale rozdiel medzi aktívnymi používateľmi a návštevníkmi.

Počet návštevníkov býva spravidla vyšší ako počet aktívnych používateľov, nakoľko sa tu počíta počet vstupov do knižnice za rok – keď čitateľ si prišiel jeden deň knihu požičať, na druhý deň ju prišiel vrátiť, tretí deň sa prišiel na niečo informovať, tak už urobil pre knižnicu tri návštevy.

Do riadku 1 je potrebné uvádzať aktívnych používateľov služieb knižnice spolu (takýto používateľ má čitateľský preukaz – musí mať obnovenú registráciu v sledovanom roku (nestačí, že má starý čit. preukaz), aspoň raz za rok si požičal aspoň jednu knižničnú jednotku) – táto definícia je zrozumiteľná najmä pre obecné knižnice, ale všeobecne platí definícia, ktorá je uvedená v metodických vysvetlivkách, tzn., že používateľ musí v sledovanom roku obnoviť registráciu, vo väčších knižniciach môže využiť aj iné služby, nemusí si nič požičať.

Na rozdiel od riadku 1, do riadku 20 je potrebné uvádzať návštevníkov knižnice, tzn. počet vstupov do priestorov knižnice, plus do sumárneho počtu počítame aj návštevníkov na podujatiach, ktoré knižnica organizovala. V riadku 20 je spravidla uvádzaný vyšší počet návštevníkov ako počet

		I.r.	Spolu	
		a	1	
Výpožičky spolu		1	*	
v tom z r. 1	odborná literatúra pre dospelých	2		
	krásna literatúra pre dospelých	3		
	odborná literatúra pre deti	4		
	krásna literatúra pre deti	5		
	výpožičky periodických publikácií	6		
z toho z r.1	špeciálne dokumenty spolu (riadky 8 až 12)	7		
	v tom z r.7	audiovizuálne	8	
		elektronické (vrátane digitálnych)	9	
		mikroformy	10	
		rukopisy a staré a vzácne tlače	11	
		iné špeciálne dokumenty	12	
		prezenčné výpožičky	13	*

(čítanie len v priestoroch knižnice)

3. Modul – Výpožičky a služby

aktívnych používateľov v riadku 1 (tzn. r. 1 sa nerovná r. 20).

V Module 4 sa veľmi často objavujú aj chyby zo zlým vykazovaním počtu podujatí a návštevníkov na týchto podujatiach.

Riadok 3 – „Počet podujatí organizovaných knižnicou spolu“ je automaticky sčítací riadok, ktorý spočíta všetky podujatia, ktoré knižnica organizovala.

Knižnica následne vyplní ďalšie riadky, a to:

r. 4 – počet **výchovno-vzdelávacích podujatí** za príslušný rok, ktoré knižnica organizovala, z toho ak organizovala knižnica aj podujatia informačnej výchovy, tak tieto podujatia sa uvádzajú v riadku 5. Je potrebné si uvedomiť, že riadok 4 súvisí s riadkom 21, do ktorého sa uvedie počet všetkých návštevníkoch na týchto podujatiach.

r. 6 – počet **kultúrno-spoločenských podujatí** za príslušný rok, ktoré knižnica organizovala. Rovnako ako riadok 4 súvisí

s riadkom 21, tak riadok 6 súvisí s riadkom 22, tzn., že v r. 22 sa uvedú všetci návštevníci na kultúrno-spoločenských podujatiach.

r. 8 – tu sa uvádza počet podujatí, ktoré boli organizované pre deti do 15 rokov zo všetkých podujatí z r. 3. Následne potom v r. 25 sa uvedú všetci návštevníci na týchto podujatiach.

r. 9 – počet podujatí, ktoré boli organizované pre znevýhodnené skupiny obyvateľov zo všetkých podujatí z r. 3 – následne potom v r. 26 sa uvedú všetci návštevníci na týchto podujatiach.

Do riadku 20 je potrebné uvádzať všetkých návštevníkov knižnice, ako som už spomínala, tzn. započítavajú sa tu vstupy do priestorov knižnice – výpožička kníh, vrátenie knihy, návštevníci kopírovacích alebo iných služieb, návštevníci využívajúci internet (r. 24), a taktiež návštevníci na podujatiach (r. 21 + r. 22 + r. 25 + r. 26) . V

		I.r.	Spolu
		a	1
Aktívni používatelia služieb knižnice spolu		1	20
z toho aktívni používatelia služieb knižnice do 15 rokov		2	5
Počet podujatí organizovaných knižnicou spolu		3	
v tom	výchovno-vzdelávacie podujatia pre používateľov služieb knižnice a verejnosť	4	
	z toho podujatia informačnej výchovy (z riadku 4)	5	
	kultúrno-spoločenské podujatia	6	
	odborné a vzdelávacie podujatia pre zamestnancov knižníc (kurzy, semináre a pod.)	7	
podujatia pre deti do 15 rokov		8	
podujatia knižnice zamerané na znevýhodnené skupiny obyvateľov spolu (riadky 10 až 19)		9	
z toho z r.3	v tom	osoby so zdravotným postihnutím	10
		seniori	11
		osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením, vrátane osôb bez práce a bez domova	12
		deti a mládež z detských domovov, reedukačných zariadení, diagnostických centier, liečebno-výchovných sanatórií a resocializačných zariadení	13
		osoby z resocializačných zariadení a ľudia vracajúci sa z výkonu trestu	14
		mnohodetné rodiny, neúplné rodiny	15
		obete domáceho násillia	16
		marginalizované rómske komunity	17
		migranti	18
		iné	19
		Počet návštevníkov knižnice spolu	

4. Modul – Používatelia služieb knižnice, návštevníci, podujatia a edičná činnosť knižnice

riadku 20 je spravidla uvádzaný vyšší počet návštevníkov ako počet aktívnych používateľov v r. 1.

Je dôležité, aby súčet r. 21 až r. 24 nebol vyšší ako je uvedený počet návštevníkov knižnice spolu v r. 20.

r. 21 – uvádzajú sa všetci návštevníci, ktorí boli na výchovno-vzdelávacích podujatiach za príslušný rok

r. 22 – uvádzajú sa všetci návštevníci, ktorí boli na kultúrno-spoločenských podujatiach za príslušný rok

r. 24 – uvádzajú sa fyzické návštevy na počítačoch knižnice, nepočítajú sa tu návštevníci, ktorí boli pripojení na wifi

r. 25 – z celkového počtu návštevníkov (z r. 20 a súčasne r. 21 a/alebo r. 22 – môžu byť uvedení v oboch riadkoch ak robili výchovno-vzdelávacie aj kultúrno-spoločen-ské podujatia pre deti) sa uvedú návštevní-

ci podujatí pre deti do 15 rokov

r. 26 – z celkového počtu návštevníkov (z r. 20 a súčasne r. 21 a/alebo r. 22 – ako pri deťoch) sa uvedú návštevníci podujatí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov

Pri obecných knižniciach je edičná činnosť zriedkavá, no často sa stáva, že aj obecné knižnice uvádzajú riadky 27–29, a preto pre ujasnenie si častých otázok ohľadne týchto riadkov v Module 4:

r. 28 – „tituly v tlačenej forme“ – do edičnej činnosti knižnice sa uvádzajú tituly, ktorým bolo priradené ISBN

r. 29 – „tituly v elektronickej forme“ – sú tituly vydané elektronicke – v prípade ak bol titul vydaný

v tlačenej aj elektronickej forme, je potrebné uviesť len tlačenu formu, neuvádzať duplicitne

r. 27 – „Edičná činnosť knižnice“ – je au-

Počet podujatí organizovaných knižnicou spolu		3		
v tom	výchovno-vzdelávacie podujatia pre používateľov služieb knižnice a verejnosť	4	súvisí s r. 21	
	z toho podujatia informačnej výchovy (z riadku 4)	5		
	kultúrno-spoločenské podujatia	6	súvisí s r. 22	
	odborné a vzdelávacie podujatia pre zamestnancov knižníc (kurzy, semináre a pod.)	7		
	podujatia pre deti do 15 rokov	8	súvisí s r. 25	
	podujatia knižnice zamerané na znevýhodnené skupiny obyvateľov spolu (riadky 10 až 19)	9	súvisí s r. 26	
z toho z r.3	v tom	osoby so zdravotným postihnutím	10	
		seniori	11	
		osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením, vrátane osôb bez práce a bez domova	12	
		deti a mládež z detských domovov, reedukačných zariadení, diagnostických centier, liečebno-výchovných sanatórií a resocializačných zariadení	13	
		osoby z resocializačných zariadení a ľudia vracajúci sa z výkonu trestu	14	
		mnohodetné rodiny, neúplné rodiny	15	
		obete domáceho násillia	16	
		marginalizované rómske komunity	17	
		migranti	18	
		iné	19	
Počet návštevníkov knižnice spolu		20	*	
z toho	výchovno-vzdelávacích podujatí	21	*	
	kultúrno-spoločenských podujatí	22	*	
	odborných a vzdelávacích podujatí pre zamestnancov	23		
	návštevníci, ktorí využili prístup na internet poskytovaný knižnicou	24	*	
z toho z r. 20	návštevníci podujatí pre deti do 15 rokov	25	*	
	návštevníci podujatí zameraných na znevýhodnené skupiny obyvateľov	26	*	

4. Modul – Používatelia služieb knižnice, návštevníci, podujatia a edičná činnosť knižnice

tomatický sčítací riadok, ktorý spočítava údaje

v riadkoch 28 a 29 a spravodajská jednotka ho nevyplňa

V Module 5 – Ekonomické ukazovatele, knižnice často neuvádzajú odkiaľ čerpali finančné prostriedky na náklady na činnosť knižnice.

Často uvádzajú, že nakúpili napríklad nové knihy, ale už neuvádzajú odkiaľ čerpali financie na nákup. Je potrebné uvádzať, či sa nákup realizoval len z obecného rozpočtu, alebo knižnica mala aj príjmy za poplatky za knižničné služby, prípadne čerpala granty, alebo mali ostatné príjmy.

r. 1 – „Príjmy“ – súvisí s r. 19 „Náklady na činnosť knižnice“, tzn. pokiaľ knižnica uvádza náklady na činnosť knižnice, je potrebné uviesť odkiaľ ich čerpala.

r. 5 – pokiaľ knižnica nečerpala granty,

nedostala dary alebo príspevky a taktiež nemala žiadne výnosy, tak najčastejšie boli náklady na činnosť knižnice čerpané z obecného rozpočtu.

V uvádzaní mzdových nákladov za pracovníkov je potrebné si uvedomiť akého pracovníka v knižnici zamestnávame. Je totiž rozdiel medzi odmenami osobám z dohôd mimo pracovného pomeru (r. 22) a medzi mzdovými nákladmi (r. 26). Ak má knižnica s pracovníkom knižnice uzatvorenú dohodu mimo pracovného pomeru, vtedy je pracovník dohodár a knižnica za neho uvádza odmeny (jeho plat) do riadku 22. Ak má knižnica s pracovníkom knižnice uzatvorenú pracovnú zmluvu, vtedy je potrebné jeho mzdu (jeho plat) uvádzať do riadku 26. V oboch prípadoch odvody (sociálne, zdravotné, ostatné) za oboch pracovníkov uvádzame do r. 27 – „náklady

			I.r.	Spolu	
			a	1	
Príjmy (výnosy) spolu (bez príjmových finančných operácií) (riadky 2, 14 a 15)			1	0	
v tom	z toho	transfery, granty, dary a príspevky spolu	2		
		transfery	zo štátneho rozpočtu	3	
			z rozpočtu VÚC	4	
			z rozpočtu obce	5	0
			od iných subjektov	6	
			z rozpočtu EÚ	7	
			tuzemské granty spolu	8	
	granty (dotácie)	z toho	z kapitoly MK SR	9	
			z Fondu na podporu umenia	10	
		zahraníčné granty spolu		11	
		z toho z programov EÚ		12	
	mimorozpočtové dary a sponzorské príspevky (ako špecifická forma daru s protihodnotou – reklama...)		13		
	ostatné príjmy		14		
	výnosy spolu (bez výnosov z predaja hmotného a nehmotného majetku)		15	0	
z toho	poplatky za knižničné činnosti a služby		16	0	
	z predaja (vrátane výnosov z edičnej činnosti)		17		
z prenájmu		18			
Náklady na činnosť knižnice spolu (riadky 20, 26 až 29, 32 a 33)			19	500	
v tom	náklady na činnosť (bez mzdových a prevádzkových nákladov)		20	500	
	služby (honoráre - autori a výkonní umelci, licenčné a iné poplatky)	OON - odmeny osobám z dohôd mimo pracovného pomeru (bez odvodov)		22	
		nákup knižničného fondu		23	500

5. Modul – Ekonomické ukazovatele – finančné zabezpečenie činnosti knižnice (v EUR)

na sociálne a zdravotné poistenie, ostatné odvody“.

Do riadkov 22 a 26 je potrebné uvádzať plat pracovníkov nasledovne:

r. 22 – „odmeny osobám z dohôd mimo pracovného pomeru“ – ak má knižnica pracovníka na dohodu, pracuje za odmenu, bola s ním uzatvorená dohoda o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru, je potrebné finančné náklady na neho uvádzať do r. 22 a odvody do r. 27., tzn. finančné náklady za dohodára neuvádzať do r. 26.

r. 26 – „mzdové náklady“ – ak má knižnica zamestnanca, ktorý pracuje na pracovnú zmluvu za mzdu, (pracuje súčasne aj pre knižnicu a zároveň pracuje aj pre obecný úrad), je potrebné uviesť jeho mzdové náklady prepočítané len na knižnicu do r. 26., a odvody do r. 27.

V module 6 – Osoby zabezpečujúce činnosť knižnice je častou chybou, že tento modul ostáva nevyplnený. Riadok 1 – „Osoby zabezpečujúce činnosť knižnice

spolu“ je automatický sčítací riadok, ktorý spravodajská jednotka nevyplňa, no tento riadok nesmie ostať prázdny. V tomto module je opäť potrebné si uvedomiť akého má knižnica pracovníka, pretože sa často stáva, že spravodajská jednotka neuvádza žiadneho pracovníka, ktorý zabezpečuje činnosť knižnice, tzn. nevyplnia ani jeden z riadkov 2, 4, 5, 6, resp. do všetkých týchto riadkov napíšu 0.

Modul 6 súvisí s Modulom 5, pričom ak v Module 5 spravodajská jednotka uviedla r. 22 „odmeny osobám z dohôd mimo pracovného pomeru“, tzn. že v knižnici pracuje osoba na dohodu a v tom prípade je potrebné v Module 6 v r. 4 uviesť, koľko pracovníkov na dohodu táto knižnica zamestnáva. Ak naopak v Module 5 je uvedený r. 26 „mzdové náklady“, je potrebné v Module 6 uviesť do r. 2 prepočítaný úväzok na zamestnanca, ktorý pre knižnicu pracuje.

Náklady na činnosť knižnice spolu (riadky 20, 26 až 29, 32 a 33)		19	*
v tom	náklady na činnosť (bez mzdových a prevádzkových nákladov)	20	
	služby (honoráre - autori a výkonní umelci, licenčné a iné poplatky)	21	
	OON - odmeny osobám z dohôd mimo pracovného pomeru (bez odvodov)	22	*
	nákup knižničného fondu	23	
	nákup elektronických informačných zdrojov (licencií)	24	
	ostatné náklady (cestovné, repre, poštovné, atď.)	25	
	mzdové náklady (bez OON)	26	*
náklady na sociálne a zdravotné poistenie, ostatné odvody	27		

5. Modul – Ekonomické ukazovatele – finančné zabezpečenie činnosti knižnice (v EUR)

		I.r.	Spolu	z toho ženy
		a	1	2
Osoby zabezpečujúce činnosť knižnice spolu (riadky 2, 4 až 6)		1	*	
v tom	zamestnanci knižnice – uvádza sa priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný	2	*	
	z toho počet zamestnancov na plný pracovný úväzok	3		
	osoby, s ktorými bola uzatvorená dohoda o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru*	4	*	

6. Modul – Osoby zabezpečujúce činnosť knižnice

Ak v knižnici pracuje:

- **osoba, ktorá zároveň pracuje pre obecný úrad** – ak knižnica v module 5 v r. 26 uviedla mzdové náklady, je potrebné vyplniť aj r. 2 – uvádza sa tu priemerný evidenčný počet zamestnancov zabezpečujúcich činnosť knižnice prepočítaný vzorcom. Je potrebné hodiny, ktoré pracuje táto osoba pre knižnicu vydeliť týždenným pracovným úväzkom. Ak je knižnica otvorená napr. 3 hodiny za týždeň a týždenný pracovný úväzok tohto pracovníka obecného úradu je 37,5 hodín, tak je potrebné úväzok na knižnicu vypočítať: $3/37,5 = 0,08$. Hodnotu 0,08 je následne potrebné napísať do r. 2, a ďalej do riadkov 8 až 15
- **osoba, ktorá pracuje na dohodu mimo pracovného pomeru** – ak knižnica v module 5 v r. 22 uviedla finančné náklady za dohodára, je potrebné vyplniť v Module 6 r. 4, tzn. uvádza sa tu počet osôb, ktoré pracujú pre knižnicu na dohodu o vykonaní práce mimo pracovného pomeru. Ak v knižnici pracuje osoba / osoby len na dohodu, je potrebné počet

týchto osôb uviesť do r. 4, ostatné riadky sa nevyplňajú

- **osoba, ktorá pre knižnicu pracuje ako dobrovoľník** – do riadku 6 je potrebné uviesť počet dobrovoľníkov, ktorí pre knižnicu pracujú bez nároku na finančnú odmenu

Všetky tieto a mnohé ďalšie informácie je možné nájsť aj na stránke snk.sk, v záložke „Informácie pre“ – „Štatistika“ – „Štatistika KULT 10–01 o knižnici“. Je možné tu nájsť dokumenty „Najčastejšie položené otázky a najčastejšie chyby“

<https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/statistika/statistika-kult-10-01-rocny-vykaz-o-kniznici.html>

Príspevok zhrnul najčastejšie chyby najmä malých a obecných knižníc. Ak majú knižnice akékoľvek otázky, prípadne majú nejasnosti a potrebujú ďalšie doplňujúce vysvetlenie, knihovníci majú možnosť kedykoľvek aktívne kontaktovať spracovateľov v Slovenskej národnej knižnici.

ZO ŽIVOTA NEČLENSKÝCH KNIŽNÍC

KNIŽNICA ARCIBISKUPSKÉHO GYMNÁZIA V TRNAVE/ LIBRARY OF THE ARCHBISHOP'S GRAMMAR SCHOOL IN TRNAVA

Úvod

Po roku 1990 sa v dôsledku zmeny politickej situácie začali opätovne zakladať osemročné gymnáziá. Snaha obnoviť trnavské Arcibiskupské gymnázium viedla v januári 2001 k vzniku chlapčenského arcibiskupského gymnázia, v ktorého zakladacej listine arcibiskup Ján Sokol uviedol, že arcibiskupské gymnázium v Trnave je jediným

skutočným a legitímnym pokračovateľom vzdelávacieho inštitútu, ktorý bol v Trnave ustanovený v roku 1543 arcibiskupom ostrihorským a metropolitnou kapitulou ostrihorskou. Išlo o gymnázium, ktoré malo od roku 1852 názov *Gymnasium Maius Archiepiscopale*. Novozaložené Arcibiskupské gymnázium vznieslo nárok na pôvodné budovy arcibiskupského gym-

---

názia, a tak po dohode Trnavského územného celku a katolíckej cirkvi došlo k presťahovaniu štátneho gymnázia do nových priestorov a uvoľneniu budovy. Rovnako prejavilo záujem aj o historický knižný fond.

V súčasnosti sa väčšina zachovaných kníh z knižnice niekdajšieho trnavského arcibiskupského gymnázia nachádza v Západoslovenskom múzeu v Trnave, ktoré umiestnilo historický knižný fond do budovy tzv. Šándorovho domu na Múzejnej ulici, kde je prístupný bádateľom pre študijné účely. Niekoľko kníh z historickej knižnice bývalého arcibiskupského gymnázia môžeme nájsť aj v knižnici Spolku sv. Vojtecha, v knižniciach na farách v okolí Trnavy a v súkromných knižniciach.¹ Predpokladáme, že sa z fondu dostali v 50.-60. rokoch 20. storočia. Vo fonde Slovenskej národnej knižnice v Martine je evidovaná len jedna kniha s odtlačkom pečiatky *A lath. érs. Főgymnasium Könyvtára Nagyszombath*².

Historický knižný fond Arcibiskupského gymnázia

Formovanie knižnej zbierky a jej osudy môžeme sledovať na základe archívnych

1 *Text je skrátenu a aktualizovanou verziou štúdie Historická knižnica arcibiskupského gymnázia v Trnave, ktorá vyšla v publikácii *Knižnice ako fenomén kultúrneho dedičstva Slovenska a Slovákov*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline 2017, s. 138 – 163.

DOBROTKOVÁ, Marta, 2009. Farské knižnice vo svetle kanonických vizitácií a súčasnosť. In: R. KRUŠINSKÝ, ed. *Problematika historických knižných fondů 2008*. Sborník z 17. odborné konferencie, Olomouc: Vědecká knihovna 2009, s. 265 – 275.

2 KÖGL, Georg Joseph, 1764. *De jure civili et criminali*. Posenium: J. M. Landerer, sing. SNK SB 4194/1-2.

dokumentov. V prvom rade ide o súveké inventáre, katalógy, výročné správy, korešpondenciu a rôzne písomnosti súvisiace s činnosťou školy uložené v Štátnom archíve v Trnave – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, v Západoslovenskom múzeu v Trnave, archívne pramene zhromaždené v archíve Arcibiskupského úradu v Trnave, v archíve Matice slovenskej v Martine, v registratúre Univerzitnej knižnice v Bratislave a materiály z pozostalosti Vendelína Jankoviča, ktorá je uložená v Archíve Pamiatkového úradu Slovenskej republiky v Bratislave.

Na základe historických osudov gymnázia možno predpokladať, že knižná zbierka školy sa začala formovať už v 16. storočí v čase, keď do Trnavy prišli jezuiti, no prvú konkrétnu zmienku o knižnici nachádzame až v roku 1784. Začiatky systematického budovania gymnaziálnej knižnice spadajú do obdobia benediktínskej správy. V čase, keď okrem gymnázia existovalo aj lýceum, sa budovali dve samostatné knižné zbierky, čím sa sily a prostriedky triedili. Obrat nastal po vytvorení osemročného gymnázia, keď sa knižnice oboch škôl spojili a pod vplyvom profesorov ako boli Szuppan, Aschner, Hidasy, Graeffel a iných sa začali cielené akvizície kníh. Škola dostala mnoho väčších či menších knižných darov, napr. od ostrihomskej kapituly, arcibiskupa Jána Simora, kanonikov i významných rodín z Trnavy a okolia, napr. Sipekyovcov a Príleszkých.

V Štátnom archíve v Trnave sa nachádza dvanásť ručne písaných inventárov knižnice arcibiskupského gymnázia. Najstarší bol vedený v maďarčine a pochádza z polovice 19. storočia. Narátame v ňom 338 kniž-

---

ných položiek zapísaných v zviazanom, ešte nepredtlačnom katalógu. Knihy sú tematicky rozdelené, pričom najviac sú zastúpení latinskí a grécki autori, medzi nimi napr. Homér, Herodotos, Platón, Cicero, kresťanskí spisovatelia, knihy z oblasti mytológie, histórie a dejepisu.³

Najobsiahlejším zachovaným inventárom knižného fondu gymnázia zapísaným v predtlačnom maďarskom katalógu *Azerseki fögymnasium könyvtávanak Lettara Nagyszombathan* je súpis z roku 1883-84, v ktorom je na 531 listoch zachytených 4 573 kníh a časopisov. Jednotlivé strany majú v záhlaví napísané *A nagyszombati róm. katholikus érseki fögymnasium könyvtávanok alap lettára*. Pravdepodobne išlo o kontrolný súpis celého inventára knižnice, pretože v nasledujúcich rokoch boli vystavované súpisy kníh získaných počas jedného roka. Počet kníh získaných po roku 1884 bol približne 100 – 200 exemplárov ročne.⁴ V dodatkoch pochádzajúcich z rokov 1884-1885 nájdeme 690 zápisov, medzi ktorými sa objavujú aj slovenské publikácie a časopisy. Zaujímavý je zoznam výpožičiek z rokov 1872-1873 a inventár prírastkov knižničných jednotiek v rokoch 1898-1906, ktorý odráža finančné ťažkosti gymnázia; ročne pribudli priemerne len 3 knihy. Zloženie knižného fondu v konkrétnom období súviselo s vyučovacím jazykom: zatiaľ čo v prvých rokoch sa učilo po latinsky, od sedemdesiatych rokov 19. storočia až po vznik Československej republiky sa vyučovalo len po maďarsky.

3 MV SR – Trnava, fond Gymnázium v Trnave, inv. č. 593.

4 MV SR – Trnava, fond Gymnázium v Trnave, inv. č. 601.

V 70. rokoch 19. storočia knižnica natoľko rozrástla, že sa riaditeľstvo školy rozhodlo vydať tlačný katalóg kníh. Vydanie osobitného katalógu bolo finančne veľmi náročné, preto ho škola vydávala v rokoch 1879-1889 ako súčasť výročných správ. Katalóg uverejňovali v osobitnej prílohe správ a jednotlivé vysádzané listy dodatočne zväzovali. Napriek tomu, že bolo vytlačených takmer 1 200 strán s 13 tis, katalogizačnými jednotkami v 18 tis. zväzkoch, vydanie katalógu zostalo nedokončené. Väčšinu knihovníckej práce urobil profesor a knihovník gymnázia Ľudovít Melčický, ktorý katalóg aj zostavil a nazval *A nagyszombati érseki fögymnasium könyvtára 1879*. Úvod k nemu napísal vtedajší riaditeľ gymnázia Ján Graeffel.⁵

Z plánovaných dvoch zväzkov tlačeného katalógu bol napokon vydaný len jeden, toto však môžeme považovať za v tom čase významný knihovnícky počín. Napriek neúplnosti si podľa publikovaných katalogizačných záznamov môžeme vytvoriť presnejšiu predstavu o typologickom zložení knižnice aj jej tematickom usporiadaní. Záznamy o knihách v katalógu boli publikované podľa jednotlivých odborov, v rámci nich podľa mien autorov, pri anonymných dielach podľa nie vždy logických pojmov. Tlačou zverejnené boli tieto oblasti: dejiny; právne a štátne vedy; zemepis, národopis, mapy; teológia; biblické dejiny, cirkevná archeológia, výklad Pisma, pomocné vedy teologické; cirkevná literatúra, patristika, synody, cirkevné dejiny; základ-
5 JANKOVIČ, Vendelín, nedatované. *K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave*. Rukopis. Umiestnenie: Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalost Vendelína Jankoviča, č. kr. 41.

---

ná dogmatika, mravouka, cirkevné právo, kontroverzistika; pastorálka, kazateľstvo, asketická literatúra; náboženské a cirkevné časopisy a rozličnosti; filozofia; pedagogika; výročné školské správy (nielen z Uhorska, ale aj z Rakúska a Nemecka); klasická filológia.

Okrem bežných bibliografických údajov ako sú meno autora, názov diela, počet zväzkov, miesto a rok vydania, rozmer a rozsah titulu, zahŕňajú niektoré záznamy aj poznámku o spôsobe získania diela. Tieto údaje ako aj possessorské značky v knihách svedčia o tom, že fond narastal vďaka darom. Ako possessori sa spomínajú napr. Nándor Knauz, Antal Príleszky a Ágost Sipeky. Z pôvodných katalógov sa v Západoslvenskom múzeu zachovali aj rukou písané katalogizačné lístky, na ktorých je uvedená signatúra, predmetové heslo, meno autora, názov diela, číslo zväzku, miesto a rok vydania.⁶

Vydáním knižničného katalógu, ktoré sledovalo predovšetkým vedecké účely smerom k pedagógom i žiakom gymnázia aj verejnosti, splnilo zároveň reklamný účel: začala sa „zlatá éra“ akvizície kníh do gymnaziálnej knižnice. Zatiaľ čo dovtedy sa knihy získavali predovšetkým z darov, od 80. rokov 19. storočia dochádza vďaka štedrej finančnej dotácii k pravidelnému nákupu. Hoci v predchádzajúcom období mala akvizícia viac živelný ako cieľový ráz, neskôr sa dopŕňali medzery a budovali nové odbory, predovšetkým prírodovedné oddelenie. Vyučovanie prírodovedných
6 ČAMBÁLOVÁ, Daniela, 2001. Historické tlače v knižničnom fonde Západoslvenského múzea v Trnave. In: P. SABOV et al. *Spríevodca po historických knižniciach na Slovensku I*. Martin: SNK, s. 99 – 105.

predmetov malo na gymnáziu vysokú úroveň: škola disponovala bohatou zbierkou minerálov, rastlín. Veľmi aktívne pracoval prírodovedný krúžok, čoho dokladom je katalóg kníh tohto krúžku, ktorý sa zachoval v Štátnom archíve v Trnave.

V prvom desaťročí 20. storočia si rýchly nárast knižného fondu vyžiadala kvôli lepšej orientácii podrobnejšie delenie: knižná zbierka bola nanovo usporiadaná: v podstate sa zachovalo predchádzajúce delenie, len jednotlivé tematické skupiny kníh rozdelili do ešte menších a pojmovo presnejších kategórií. Nové delenie obsahovalo tieto predmetové skupiny s podskupinami (počet sa uvádza v zátvorkách): teológia (14), maďarská literatúra a kultúra (9), dejiny (16), periodiká (2), právo (5), latinská literatúra (7), grécka literatúra (7), prírodné vedy I. (7), prírodné vedy II. (8), zemepis, cestopisy, národopis (9), nemecká literatúra (6), svetová literatúra (4), filozofia a psychológia (4), školstvo a pedagogika (3), časopisy.

V roku 1917 sa objavujú tematické katalógy, ktoré svedčia o špecializácii gymnázia: jeden zameraný na medicínu, botaniku a zoológiu so 764 položkami, druhý tematicky rozdelený katalóg kníh prírodovedeckého krúžku s 484 položkami. Zaujímavým je tretí, tematicky radený súpis teologickej literatúry rozdelený na apologetickú a vieroučnú literatúru, životopisy svätých, cirkevné dejiny a časopisy.

Celá, päťdesiat rokov viac-menej systematicky budovaná knižnica, mala podľa zachovaného dotazníka o školách, ktorý si v roku 1919 vyžiadalo Ministerstvo Československej republiky s plnou mocou pre Slovensko, v roku 1918 asi 40 tisíc zväzkov

---

a 25 tisíc katalogizačných jednotiek. Z toho cca 35 tisíc sa nachádzalo v učiteľskej a 5 tisíc v žiackej knižnici.⁷ Súčasťou prvej spomenutej boli aj historické knižné fondy, ktoré však oddelili a uložili v depozitoch na rôznych miestach Trnavy.

Provenienčne prevládala uhorská literatúra, neskôr stredoeurópska, dokonca európska, slavík bolo z pochopiteľných dôvodov menej. Je obdivuhodné, čo všetko si gymnaziálna knižnica mohla dovoliť zakúpiť. Podľa názoru Vendelína Jankoviča „mala z oblasti stredoeurópskej kultúry každú dôležitejšiu publikáciu.“⁸ Bez nadnesenia teda môžeme konštatovať, že knižnica tejto veľkosti a zamerania by bola ozdobou aj oveľa väčšej vzdelávacej inštitúcie, akou bolo trnavské gymnázium s niekoľkými stovkami žiakov.

Po zoštátnení gymnázia v roku 1918 sa nenašlo miesto ani vôľa zachovať zbierku historických a cudzojazyčných kníh, takže ich uskladnili na rôznych miestach. Treba spomenúť, že o bohatosti a historickej hodnote knižnej zbierky svedčí fakt, že prejavilo o ňu záujem Ministerstvo školstva a národnej osvety. To žiadalo najskôr prostredníctvom listu tajomníka Ministerstva školstva a národnej osvety Drtinu adresovaného riaditeľstvu Československého štátneho reálneho gymnázia v Trnave o vyčlenenie vzácných kníh z fondu gymnázia.⁹ Zo zachovanej korešpondencie

7 MV SR – Trnava, fond Gymnázium v Trnave, inv. č. 594 – 601, 624.

8 JANKOVIČ, Vendelín, nedatované. *K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave*. Rukopis. Umiestnenie: Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalost Vendelína Jankoviča, č. kr. 41.

9 MV SR – Trnava, fond Gymnázium v Trnave,

však vyplýva, že práve riaditeľstvo štátneho reálneho gymnázia ponúklo staršiu a cennejšiu časť knižnice v počte 19 553 zväzkov (10 690 knižničných jednotiek) ministerstvu s odôvodnením, že pre účely školy je nepotrebná.¹⁰ Nadväzujúc na to malo ministerstvo záujem o vydanie celej knižnice a jej následné začlenenie do fondu novozałożenej Univerzitnej knižnice v Bratislave. Udialo sa tak listom ministerstva adresovanom riaditeľstvu Československého štátneho reálneho gymnázia v Trnave.¹¹ O liste sa dozvedel trnavský vikár Richard Oswald, ktorý proti prevzatiu knižnice ostro protestoval listom zo dňa 26. 2. 1920, v ktorom ministrovi oznámil, že knižnica je súkromným majetkom cirkvi¹² Minister Habrman vzal na vedomie Oswaldov protest a následne svoje rozhodnutie o odovzdaní gymnaziálnej knižnice Univerzitnej knižnici v Bratislave 24. marca 1920 zrušil.¹³ Myšlienka o prevoze vzácnjej knižnej zbierky do bratislavskej Univerzitnej knižnice však rezonovala aj naďalej. V novembri 1929 sa vládny komisár odvolal na rozhodnutie ministerstva školstva z februára toho istého roka a požadoval, aby gymnázium pripravilo celú knižnicu na prevoz do Bratislavy.¹⁴ V prvom liste ministra o zamýš-

---

list z 11. 6. 1919.

10 Univerzitná knižnica v Bratislave, registratúra, list z 12. 12. 1919.

11 MV SR – Trnava, fond Gymnázium v Trnave, list číslo 66288/1919.

12 KUČERA, Peter, nedatované. *Arcibiskupské gymnázium v Trnave 1919-1946*. Interný materiál. Trnava: Arcibiskupský úrad, s. 8. Za poskytnutie materiálu, ako aj inšpiráciu k téme si dovoľujem autorovi poďakovať.

13 MV SR – Trnava, fond Gymnázium v Trnave, inv. č. 451.

14 Univerzitná knižnica v Bratislave, registratúra

---

lanom prevezení knižnice do Bratislavy sa uvádza, že sa majú oddeliť novšie knihy od vzácnych historických kníh. Na základe toho možno konštatovať, že relatívne nové knihy, ktoré sa bežne používali pri výučbe, boli z knižného fondu oddelené a v nasledujúcich rokoch sa inventarizovali už len tie, nie historická časť knižnice. Tá bola s ohľadom na potreby a jazykové zloženie reálneho gymnázia nezaujímavá a v nasledujúcich rokoch ju viac ráz v rámci mesta premiestňovali, čím došlo k poškodeniu i strate kníh.¹⁵

Negatívny vplyv na knižnicu je nepochybné možné pripísať aj nútenému štátnemu záboru budovy gymnázia v roku 1919. Pri preberaní knižnice od zrušeného arcibiskupského gymnázia štátnym gymnáziom nebol v roku 1919 spísaný žiaden protokol. Túto skutočnosť konštatuje zápisnica z 28. novembra 1938, v ktorej sa uvádza, že knižničný fond profesorskej knižnice obsahuje 2 172 a študentskej 2 206 zväzkov.¹⁶ Zápisnica zo 4. februára 1939 vykazuje v profesorskej knižnici 2 170 zväzkov. Knižnica tak obsahovala v roku 1939 spolu 4 376 zväzkov, čo je oproti roku 1919 veľký úbytok, ktorý naznačuje, že historický knižný fond z arcibiskupského gymnázia sa do tohto počtu nerátal a bol vyčlenený. Ján Póštényi v dejinách Trnave z roku 1938 publikoval, že knižná zbierka gymnázia

bola niekoľkonásobne väčšia než knižnice ostatných kultúrnych a cirkevných inštitúcií v Trnave, obsahovala až 30 tisíc zväzkov.¹⁷

Z roku 1939 pochádza zápisnica o odovzdaní vzdelávacieho ústavu jeho novému správcovi Eduardovi Filovi, z ktorej vyplýva, že profesorská knižnica v tom čase mala 1 688 (2 172 zväzkov) a žiacka 2 206 inventárnych čísel. V tom istom roku spísali aj druhú zápisnicu pri odovzdaní gymnázia novému riaditeľovi Trochtovi, ktorá potvrdila stav knižnice podľa predchádzajúcich záznamov. Počas 2. svetovej vojny sa fond knižnice výraznejšie nezmenil ani po stránke kvantitatívnej, ani kvalitatívnej.

V archívnych zložkách sa nachádza mnoho záznamov, z ktorých je evidentné, že akvizícia kníh v prvej polovici 20. storočia podliehala politickej situácii, premietajúcej sa do nariadení štátnych inštitúcií: napr. v roku 1919 nariadil školský inšpektorát riaditeľom stredných škôl, aby sa všetky maďarské knihy podrobili revízií a dejepis a zemepis sa vyučoval len podľa českých učebníc. Pre vykonanie tohto príkazu mali byť zriadené cenzúrne komisie, ktoré mali zaslať po jednom kuse zo všetkých dovtedy používaných maďarských učebníc na ministerstvo. Politickou klímou bol motivovaný aj obežník datovaný 2. marca 1934, ktorý prikazuje stredným a národným školám vyradiť resp. uložiť na neprístupné miesto nemecké knihy Maxa Hildeberta

---

ra, list zo 17. 3. 1920.

15 ČAMBÁLOVÁ, Daniela, 2001. Historické tlače v knižničnom fonde Západoslovenského múzea v Trnave. In: P. SABOV et al. *Sprievodca po historických knižniciach na Slovensku I*. Martin: SNK, s. 100.

16 KUČERA, Peter. *Arcibiskupské gymnázium v Trnave 1919-1946*. Interný materiál. Trnava: Arcibiskupský úrad, s. 6.

17 PÓSTÉNYI, Ján. *Trnava 1238-1938*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha 1938, s. 64. Autor uvádza, že v roku 1918 mala knižnica arcibiskupského gymnázia 30 tis., knižnica Spolku sv. Vojtecha 3 tis., kapitulska knižnica 5 tis., knižnica Spoločnosti Ježišovej 5 tis., františkánska 5 tis. a knižnica sestier uršuliniek 2 500 zväzkov.

Boehma, Viktora Eichlera, Otta Wenzelidesa a ďalších autorov; 9. apríla 1934 bol doručený príkaz o povinnom odbere nemeckých periodík. V auguste 1934 ministerstvo prikázalo odoberať noviny slovenskej mládeže *Mladý život* s odôvodnením, „aby mládež bola vedená v jednotnom duchu na všetkých školách a to v duchu štátotvornom a k brannosti, aby jej bola vstěpovaná náležitá úcta k štátnym symbolom“. Listom z 9.1.1934 Ministerstvo školstva a národnej osvety zakazovalo zakúpiť do knižnice knihu Ivana Olbrechta *Nikola Šohaj Loupežník* a ak sa tak už stalo, mala byť prevedená do učiteľskej bibliotéky, príp. uschovaná u riaditeľa školy. Podľa obežníka z 13.2.1939 mali učitelia slovenčiny a katechéti revidovať žiacke knižnice a odstrániť z nich „všetky knihy, ktoré odporujú slovenskému alebo kresťanskému duchu“, nariadenie zo 4.3.1939 zase prikazovalo zakúpiť knihu Karola Sidora *Slováci v zahraničnom odboji* a o štyri dni neskôr bol doručený na školy obežník, ktorý nariadoval nečítať české články a básne, veľmi stručne preberať literatúru českého osvietenstva a len v skratke tvorbu Karla Havlíčka Borovského, Boženy Němcovej i Jana Nerudu, ale podrobnejšie analyzovať tvorbu ruských klasikov a správne zhodnotiť význam Matice slovenskej.

Po 2. svetovej vojne došlo k opätovnému prebratiu gymnázia zo strany cirkvi. Išlo o komplikovaný a zdĺhavý proces, uskutočňovaný vždy za prítomnosti jedného kňaza a jedného svetského učiteľa, ktorý sa dial za plnej prevádzky školy.¹⁸ Knižnica bola

18 Archív Arcibiskupského úradu v Trnave, list dočasného správcu gymnázia adresovaná apoštolskej administratúre, 9. 2. 1946.

v budove gymnázia na Hollého ulici uložená až do roku 1950, keď prešla historická časť gymnaziálnej knižnice (najmä väčšina kníh bývalého arcibiskupského gymnázia) pod správu Slovenského cirkevného úradu. Knihy boli sčasti previezli do Bratislavy a sčasti umiestnili spolu s knižnicou Spoločnosti Ježišovej v univerzitnom chráme sv. Jána Krstiteľa. Hadrián Radváni uvádza, že ich bolo spolu asi 50 tisíc.¹⁹ Nachádzali sa v nevyhovujúcich, vlhkých priestoroch sakristie a robotníci ich pri sťahovaní nakladali vidlami na vlečky; asi 5 tisíc z nich bolo zošrotovaných. Zbierka sa intenzívne rozkrádala a mnohé sa dodnes nachádzajú v súkromných knižniciach. Až neskôr, po mnohých urgenciách, premiestnili knihy do tzv. Parákovho domu v Trnave, kde sa o priestory delili spolu so skladom ovocia a zeleniny aj automobilových závodov.²⁰

Rozkrádanie sa však nezastavilo ani v tomto období. Podľa správy, ktorú uverejnil Hadrián Radváni v roku 2004, v roku 1953 prišlo v noci osobné a nákladné auto do areálu skladov, neznámy muž si vypýtal od vrátnika kľúče a spolu s niekoľkými pomocníkmi naložil debny s knihami na auto. Neskôr pracovník Matice slovenskej Vendelín Jankovič zistil, že zmizlo väčšie množstvo historických kníh a krádež ohlásil bezpečnosti, ktorá síce začala, ale aj v tichosti ukončila vyšetrovanie. Radváni ďalej uvádza, že okolo roku 1975 boli známe už desiatky kníh z bývalého trnavského

19 RADVÁNI, Hadrián. *Jezuitská a univerzitná knižnica v Trnave. Hľadanie spoločného kultúrneho dedičstva*. Trnava: Trnavská univerzita 2006, s. 33.

20 Archív Matice slovenskej v Martine, fond Matica slovenská, mesačná správa o činnosti z 1. 9. 1970.

---

arcibiskupského gymnázia, ktoré sa objavili v rôznych antikvariátoch a knižniciach v Nemecku a Rakúsku. Spoznatelné boli vďaka exlibrisu so znakom gymnázia.²¹

V roku 1950 odovzdal Slovenský náboženský fond na základe Zmluvy o úschove knižničných fondov medzi Slovenským úradom pre veci cirkevné a Poverením kultúry Matici slovenskej (ďalej MS) zhabané historické knižné fondy a tá začala so zvozmi kláštorných a historických knižníc. Už v krátkom čase sa ukázalo, že inštitúcia nie je na umiestnenie knižníc vybavená priestorovo ani personálne. Navyše, ako uvádza jeden z priamych zainteresovaných účastníkov zvozov Jozef Banský, „... pre konzerváciu starých historických knižníc nebolo spočiatku veľa porozumenia. Ba naopak, k úsiliu knihovníkov o zachovanie niektorých starších knižníc ako historických celkov stavali sa mnohí miestni činitelia záporne“²²

Problémom bolo aj to, že matiční pracovníci nemohli spracovávať historické knižničné fondy zo svojho sídla v Martine, a preto začali od roku 1954 vnikáť miestne pracoviská MS, ktoré mali za úlohu katalogizovať a spracovávať knižnice s historicky cennými knihami, čo sa nie vždy stretlo so záujmom a podporou miestnych činiteľov.²³ Jedno z nich, s jediným pracovníkom,

21 RADVÁNI, Hadrián, 2006. *Jezuitská a univerzitná knižnica v Trnave. Hľadanie spoločného kultúrneho dedičstva*. Trnava: Trnavská univerzita, s. 6.

22 BANSKÝ, Jozef, nedatované. *Na okraj zvozu a triedenia kláštorných knižníc na Slovensku*. Matica slovenská, interný materiál, s. 4. Za poskytnutie ďakujem Magdaléne Brinckovej zo SNK v Martine.

23 BANSKÝ, Jozef, nedatované. *Na okraj zvozu a triedenia kláštorných knižníc na Slovensku*.

zamerané na spracovanie a katalogizáciu kníh jezuitskej knižnice a ostatných trnavských kláštorných knižníc a knižnice arcibiskupského gymnázia, vzniklo aj v Trnave. Pôsobil v ňom už spomínaný Vendelín Jankovič, ktorý spracovával a katalogizoval trnavské knižnice – kláštorné aj arcibiskupského gymnázia. Pri triedení kníh pomáhali počas letných prázdnin aj študenti Filozofickej fakulty Komenského univerzity.²⁴ Z pravidelných Jankovičových správ posielaných do Matice slovenskej vieme, že knižná zbierka v tom čase obsahovala niekoľko sto trnavských tlačí, jazykové, územné, autorské a vecné slovaciká, 7 hodnotných inkunábul, mnoho desiatok paleotypov, dva exempláre Maginovej Apológie a iné vzácne knihy. Jankovič dokonca vyslovil poľutovanie nad tým, že knižnica, keď už neslúžila gymnáziu, mohla v Trnave poslúžiť „vyšším zložkám školskej a kultúrnej siete“²⁵

V roku 1957 sa časť knižného fondu prevezeného do Bratislavy vrátila späť do Trnavy, aby sa historická zbierka opäť skompletizovala. Matica slovenská v tom čase spravovala v Trnave asi 60 tis. zväzkov, z ktorých väčšina bola stále uložená v dvoch nevyhovujúcich prenajatých miestnostiach Parákovho domu a zvyšok v priestoroch Vlastivedného múzea v Trnave. Matica slovenská, interný materiál.

24 Za informáciu ďakujem Štefanovi Hanakovičovi, bývalému správcovi Spolku sv. Vojtecha, ktorý sa v prvej polovici 50-tych rokov 20. storočia ako študent pomocných vied historických na prácach podieľal.

25 JANKOVIČ, Vendelín, nedatované. *K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave*. Rukopis. Umiestnenie: Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalosť Vendelína Jankoviča, č. kr. 41.

---

navé. Na nátlak a po intenzívnej korešpondencii pracovníkov MS s kompetentnými úradníkmi mesto pridelo ďalšie dve miestnosti v múzeu, kam sa knihy z prenájatých budov premiestnili. K definitívnemu vyriešeniu priestorových problémov malo dôjsť v roku 1967, keď sa plánovalo preniesť historický fond do nových, adaptovaných priestorov zrekonštruovaného múzea.²⁶ Medzitým Jankovič postupne skatalogizoval knižnicu a vo svojej správe napísanej k 31.12.1965 uviedol, že v historickom knižnom fonde sa nachádza 34 302 jednotiek z knižnice bývalého arcibiskupského gymnázia.

Istým východiskom pri spracovaní historických knižníc sa v čase politického oteplenia v druhej polovici 60-tych rokov minulého storočia ukázala spolupráca Matice slovenskej so Spolkom sv. Vojtecha v Trnave, ktorého pracovníci mali vzdelanostné i osobnostné predpoklady pre takúto prácu. Pripravovaná zmluva medzi týmito inštitúciami však bola po roku 1968 nežiaduca. V roku 1969 opäť hrozilo, že knižnicu prevezú do Bratislavy, pretože múzeu sa pripravovalo na rozsiahlu rekonštrukciu. Ako však správne pracovníci Matice slovenskej usúdili, knihy by sa už nikdy do Trnavy nevrátili, preto sa tento plán nezrealizoval.²⁷

26 KUZMÍK, Peter, 1969. Historické knižnice na Slovensku spravované Maticou JANKOVIČ, Vendelín, nedatované. *K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave*. Rukopis. Umiestnenie: Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalosť Vendelína Jankoviča, č. kr. 41.slovenskou. In: *Knižný zborník 1968*, 1. zv. Martin: Matica slovenská, s. 65.

27 Archív Matice slovenskej, fond Matica slovenská, list riaditeľa Národnej knižnice MS adresovaný miestnemu pracovisku MS v Brati-

Začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia začala MS rokovať so Západoslovenským múzeom (predtým Vlastivedným múzeom) v Trnave o depozitovaní zbierky. Dosvedčuje to list vedúceho Národnej knižnice MS adresovaný riaditeľovi Západoslovenského múzea, v ktorom sa píše: „... Matica slovenská má v úmysle celý historický knižný fond, uložený v priestoroch Vášho múzea, odovzdať Vám v podobe trvalého depozitu do správy a ochrany.“²⁸ V archíve MS sa nachádzajú správy o činnosti jednotlivých detašovaných pracovísk i súhrnné mesačné správy. V jednej z nich z 1. septembra 1970 adresovanej riaditeľovi MS dr. Jozefovi Telgarske-mu nachádzame informáciu, že dr. Bálent rokoval s pracovníkom múzea z Trnavy ohľadne premiestnenia historického knižného fondu.²⁹

K premiestneniu došlo až v polovici osemdesiatych rokov minulého storočia, keď k 1.7.1985 odovzdala MS do správy Západoslovenského múzea v Trnave historický knižný fond, ktorý tvorili sčasti knihy jezuitskej knižnice a sčasti knihy bývalého arcibiskupského gymnázia, spolu 37 564 knižničných jednotiek. Dokladom tohto aktu je zmluva z 10. 6. 1985, podľa ktorej má múzeum vytvoriť podmienky na ochranu, spracovanie a využívanie fondu v súlade s požiadavkami MS. Tá zároveň vyhotoví kompletný zoznam odovzdávaných kníh a zaväzuje sa vyslať odborného pracovníka, ktorý bude metodicky usmerňovať muzeálnych pracovníkov. Matica slave zo 7. 11. 1969.

28 Archív Matice slovenskej, fond Matica slovenská, list z 23. 2. 1972.

29 Archív Matice slovenskej, fond Matica slovenská, nespracované.

---

slovenská si zároveň vyhradila prednostné právo zapožičiavať si jednotlivé knižné jednotky. Zmluva nadobudla účinnosť k 1. 7. 1985.³⁰

Pracovníci múzea následne zbierku očistili, vytriedili, skatalogizovali a uložili do regálov, najväzácnejšie kusy vyčlenili a ostatné umiestnili v tzv. Oláhovom seminári, kde vzniklo Múzeum knižnej kultúry. V roku 1986 sčítal celý fond 46 016 zväzkov.³¹

V roku 1987 vznikla v Matici slovenskej správa o ukončení etapy výskumu historických knižných fondov na území Slovenska, podľa ktorej bolo v trnavskom Západoslovenskom múzeu spolu 29 400 kníh, z toho 11 300 pochádzalo zo zbierok arcibiskupského gymnázia.³²

Knížnica po roku 1990

Zmena politickej klímy znamenala nový impulz vo výskume historických knižných fondov bez nepatričného zasahovania vyššej moci a naznačila nové smery vo využívaní historických knižných zbierok s ohľadom na vedecké bádanie i záujem verejnosti. Zároveň sa zdalo, že s politickou

---

30 Údaj sme čerpali z hospodárskej zmluvy o prevode národného majetku podľa vyhlášky č. 90/84 Zb. o správe národného majetku a vyhlášky č. 45/83 Zb., ktorú za MS parafoval správca Štefan Krivuš a za Západoslovenské múzeum v Trnave jeho riaditeľ Ladislav Pal. Za jej poskytnutie ďakujem pracovníčke Archívu Matice slovenskej Helene Bellákovej.

31 ČAMBÁLOVÁ, Daniela, 1988. Historické knižné fondy Západoslovenského múzea v Trnave. In: *Teória a výskum knihovníctva a bibliografie. Výskumy č. 40. Historické knižné fondy*. Martin: Matica slovenská, s. 142 – 143.

32 Autorom správy pod názvom Pasportizácia historických knižných fondov v SSR, č. MK 534-31-17-02/2, bol Blažej Belák. Interý materiál, Archív Matice slovenskej v Martine.

zmenou prišla aj zmena „hodnotových aspektov spoločnosti pri posudzovaní historických reálií“³³ a spoločnosť vynaloží väčšie prostriedky na vzdelávanie odborných pracovníkov, ochranu a výskum vzácnych a jedinečných knižných zbierok s historickou hodnotou.

Ukázalo sa však, že nie všetky informácie prezentované v predchádzajúcom období v správach sa zakladali na skutočnosti, údaje boli skreslené a historické knižnice po 50 rokoch od násilného zabratia ich pôvodným majiteľom boli neraz v žalostnom stave, uložené v nevyhovujúcich až katastrofálnych podmienkach. Preto bolo potrebné prehodnotiť existujúce právne zmluvy vo svetle reštitučných nárokov jednotlivých, prevažne cirkevných inštitúcií a vytvoriť nový systém katalogizácie.³⁴ Pre mnohé kultúrne inštitúcie sa to pre nedostatok financií ukázalo ako úloha na niekoľko desaťročí.

V prípade fondu knižnice bývalého arcibiskupského gymnázia nachádzame v prehľade o stave historických knižničných fondov na území Slovenska z roku 1990 údaj, že arcibiskupská a jezuitská knižnica v historických knižných fondoch Západoslovenského múzea počíta spolu 7 564 spracovaných knižničných jednotiek, ostatný fond je nespracovaný. V roku 2001 sa situácia zmenila, fond sa nanovo katalogi-

---

33 Archív Matice slovenskej v Martine, fond Matica slovenská, Ochrana, spracúvanie a správa historických knižných fondov – situačná správa, júl 1990.

34 V apríli 1990 vymenovalo Ministerstvo kultúry skupinu expertov pre problematiku historických knižných fondov, ktorí mali prehodnotiť situáciu a navrhnúť potrebné opatrenia.

zoval a historická knižnica múzea obsahovala: zo 16. storočia 86 kníh, zo 17. st. 500, z 18. st. 4 498, z 19. st. 24 315, z 20. st. 7 745 kníh. Tyrnaviká boli zastúpené 1 473 krát, slovaciká 1 722, periodiká 3 595 krát. Bez uvedenia roku vydania bolo 1 188 kníh a nezatriedených 894 kníh.³⁵

Záznamy z informačného systému z júna 2016 udávajú, že v historickej knižnej zbierke Západoslovenského múzea sa nachádza 37 564 knižničných jednotiek a časť ešte nespracovaného fondu, spolu odhadom 50 tis. knižničných jednotiek. Kompletne bibliografické údaje sú k dispozícii k 6 901 knižničným jednotkám, z toho podľa possessorských záznamov je cca 500 z fondu bývalého arcibiskupského gymnázia.³⁶

Z času na čas sa kniha či rukopis z kedysi veľkej a vzácnjej historickej zbierky trnavského arcibiskupského gymnázia dostane do antikvariátov, alebo ju ponúknu niektorí z vedeckých či vzdelávacích inštitúcií v meste, príp. slovenským vedeckým knižniciam. Myšlienka zrekonštruovať historický fond knižnice do podoby pred 2. svetovej vojny však momentálne nie je reálna. Na záver treba dodať, že reštitučné nároky Arcibiskupského gymnázia v Trnave sa nepodarilo podložiť legislatívou žiadanými dokladmi, a preto zostáva knižnica naďalej súčasťou historického fondu Západoslovenského múzea v Trnave.

35 ČAMBÁLOVÁ, Daniela, 2001. Historické tlače v knižničnom fonde Západoslovenského múzea v Trnave. In: P. SABOV et al. *Spríevodca po historických knižniciach na Slovensku I*. Martin: SNK, s. 100.

36 Za poskytnutie informácií zo systému KIS MASK ďakujem Milanovi Ševčíkovi, pracovníkovi Západoslovenského múzea v Trnave.

Poznámka: Text je čiastkovým výstupom z riešenia grantu Vega č. 1/0749/20.

Bibliografia

BANSKÝ, Jozef, nedatované. *Na okraj zvozu a triedenia kláštorných knižníc na Slovensku*. Matica slovenská, interný materiál.

ČAMBÁLOVÁ, Daniela, 1988. Historické knižné fondy Západoslovenského múzea v Trnave. In: B. BELÁK, E. KUKUČKOVÁ, eds. *Teória a výskum knihovníctva a bibliografie. Výskumy č. 40. Historické knižné fondy*. Martin: Matica slovenská.

ČAMBÁLOVÁ, Daniela, 2001. Historické tlače v knižničnom fonde Západoslovenského múzea v Trnave. In: P. SABOV et al. *Spríevodca po historických knižniciach na Slovensku I*. Martin: SNK. ISBN 80-89-023-10x.

ČAMBÁLOVÁ, Daniela, 2000. SR – Trnava [Tyrnau]3 – Westslowakischen Museum. In: MIDRIAKOVÁ, Elena, Blažej BELÁK a André SCHÜLLER, eds. *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa*. Band 4. Slowakische Republik. Hildesheim, Zürich, New York: Olms-Weidmann, s. 339 – 344. ISBN 978-3487103754.

DOBROTKOVÁ, Marta, 2009. Farské knižnice vo svetle kanonických vizitácií a súčasnosť. In: R. KRUŠINSKÝ, ed. *Problematika historických knižných fondů 2008*. Sborník z 17. odborné konferencie, Olomouc: Vědecká knihovna 2009. ISBN 978-80-7053-285-0.

DOBROTKOVÁ, Marta a Vladimír RÁBIK, 2005. Jezuitská Trnavská univerzita (1635-1777) v tradícii uhorského školstva. In: E. JURÍKOVÁ, J. KEPARTO-

---

VÁ, P. KITZLER, eds. *Latina v cirkevním a světském školství*. Praha: Filosofický ústav – Kabinet pro klasická studia AV ČR, s. 125 – 137. ISBN 978-80-254-4080-3.

JANKOVIČ, Vendelín, nedatované. *K dejinám gymnaziálnej knižnice v Trnave*. Rukopis. Umiestnenie: Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky, fond Pozostalosť Vendelína Jankoviča, č. kr. 41.

JURÍKOVÁ, Erika, 2017. Historická knižnica arcibiskupského gymnázia v Trnave. In: E. AUGUSTÍNOVÁ, eds. *Knižnice ako fenomén kultúrneho dedičstva Slovenska a Slovákov*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline 2017, s. 138 – 163.

JURÍKOVÁ, Erika a Nicol SIPEKIOVÁ, 2009. Et bibliothecae habent sua fata. Osudy knižnice arcibiskupského gymnázia v Trnave v 20. storočí. In: R. KRUŠINSKÝ, ed. *Problematika historických knižných fondů 2008*. Sborník z 17. odborné konferencie. Olomouc: Vědecká knihovna 2009, s. 187 – 197. ISBN 978-80-86249-53-7.

JURÍKOVÁ, Erika, 2010. Historická knižnica arcibiskupského gymnázia v Trnave vo svetle novoobjavených archívnych dokumentov. In: R. KRUŠINSKÝ, ed. *Problematika historických knižných fondů 2008*. Sborník z 18. odborné konferen-

ce. Olomouc: Vědecká knihovna 2010, s. 199 – 207. ISBN 978-80-7053-285-0.

KLIMEKOVÁ, Agáta, Eva AUGUSTÍNOVÁ, Janka ONDROUŠKOVÁ, 2008: *Bibliografia územne slovacikálnych tlačí 18. storočia*. Zv. I-VI. Martin: Slovenská národná knižnica.

KODAJOVÁ, Viera, 1977. *Trnavské gymnázium 1554 – 1976. Dejiny a pramene: diplomová práca*. Bratislava: FiF UK.

KUČERA, Peter, nedatované. *Arcibiskupské gymnázium v Trnave 1919-1946*. Interný materiál. Trnava: Arcibiskupský úrad.

KUZMÍK, Peter, 1969. Historické knižnice na Slovensku spravované Maticou slovenskou. In: *Knižný zborník 1968*, 1. zv. Martin: Matica slovenská.

PŮSTĚNYI, Ján, 1938. *Trnava 1238-1938*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha.

RADVÁNI, Hadrián, 2004. Ako to bolo s knižnicami a knihami v Trnave? In: *Trnavské noviny*, č. 14, s. 6. ISSN 1335-4442.

RADVÁNI, Hadrián, 2006. *Jezuitská a univerzitná knižnica v Trnave. Hľadanie spoločného kultúrneho dedičstva*. Trnava: Trnavská univerzita. ISBN 978-80-8082-046-6.

*doc. Mgr. Erika Juríková, PhD.
Trnavská univerzita*

NAŠA ANKETA: POHLAD NA PROFESIU KNIHOVNÍKA

BEZ ERUDOVANÝCH A OCHOTNÝCH KNIHOVNÍKOV TO NEJDE / IT IS NOT POSSIBLE WITHOUT ERUDITE AND OBLIGING LIBRARIANS

Prírodovedkyňa **RNDr. Kamila Bacigálová, CSc.** z Botanického ústavu Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV sa špecializuje na patologickú fyziológiu rastlín

a mykológiu so zameraním na hostiteľsko-parazitické vzťahy (hostiteľ – patogén – prostredie), resp. fytopatogénne – biotrof-némikroskopické huby v prirodzených

---

ekosystémoch vo vybraných oblastiach Slovenska. Zaoberala sa napr. vplyvom fytopatogénnych húb na zmeny biológie ich hostiteľských rastlín, metódami včasnej identifikácie húb, ktoré zapríčiňujú choroby stebľa obilnín v zamokrených oblastiach Východoslovenskej nížiny, biotrofnými hubami, ktoré spôsobujú ochorenia (múčnatka, perenospora a pod.) na odrodách viniča v Tokajskej oblasti na Slovensku, či druhovou diverzitou fytopatogénnych húb a ich hostiteľských rastlín v národných parkoch a iných významných oblastiach (Vysoké Tatry, Poloniny, Dunajské luhy, Devínska Kobyla atď.)

Štúdium literatúry, herbárových materiálov a neraz zložitým mykologickým terénnym výskum súvisiaci s riešením vedeckovyskumných úloh, grantov, projektov sa odrazilo v desiatkach vedeckých prác (85), dvoch monografiách (jedna v edícii *Flóra Slovenska X 2*), v zborníkoch, spoluautorstve v mnohých štúdiách, zborníkoch, materiáloch z vedeckých konferencií, karantovaných periodikách, heslách v *Encyklopédii Beliana*, viacerých spoluautorstvách s domácimi a zahraničnými spolupracovníkmi a zostavovateľskej činnosti.

Doterajšie dosiahnuté výsledky a ďalšie bádanie by sa nezaobišlo bez trpezlivého štúdia literatúry, informačných prameňov a, samozrejme, bez knižníc.

• **Ako si spomínaš na svoje prvé stretnutie s knihou a knižnicou?**

Moje prvé spomienky na knihu siahajú do predškolského veku a patria Dobšínskeho rozprávkam, ktoré nám doma čítali. Neskôr som dostávala knihy ako odmenu za vysvedčenie v škole. Knižnicu som začala

navštevovať na 2. stupni ZDŠ, kde som vyhľadávala nielen knihy zo zoznamu povinného čítania, ale rada som čítala aj beletriu i populárno-náučné knižky.

• **Čo konkrétne ovplyvnilo tvoju orientáciu na prírodovedné vedy?**

Predovšetkým to bol môj prirodzený vzťah, cit a láska k prírode, čo sa sformovalo už v detstve na rodnej Orave – lúky plné kvetov, motýľov, hlboké ihličnaté lesy s prirodzenou faunou a flórou, rieky s rybami, rakmia inými vodnými živočíchmi. Tento vzťah sa následne vyhranil počas štúdia na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole na Vazovovej v Bratislave, v triede s rozšírenou prírodovednou problematikou. Tu som sa prvýkrát zoznámila s domácimi i zahraničnými monografiami – atlasmi, popisom kveteny a fauny. Jednoznačne ma upútala rozmanitosť prírody a to rozhodlo o mojej celoživotnej orientácii a vysokoškolskom štúdiu na Prírodovedeckej fakulte UK.

• **Aké máš skúsenosti s knižnicami počas vysokoškolského štúdia?**

Počas štúdia som čerpala z fondov fakultnej knižnice a Univerzitnej knižnice. Na skúšky som sa pripravovala najradšej v študovni „univerzity“ alebo špecializovanej študovni politickej literatúry. V týchto študovniach som nachádzala pohodlie, ústretový personál, ktorý ochotne vychádzal v ústrety študentským požiadavkám. Na obdobie štúdia a príjemné študovne mi ostali doteraz milé spomienky aj vďaka knižničným pracovníkom a ich ľudskému prístupu a všemožnej odbornej pomoci. Ešte raz ďakujem.

-
- ***Hneď po ukončení štúdia si sa začala venovať vede. Čím tá „očarili“ tie mikroskopické huby, na ktoré sa zameriavaš?***

Problematike patologickej fyziológie a mykológie som sa začala venovať ešte počas štúdia na vysokej škole a táto téma sa stala súčasťou mojej diplomovej práce, ktorú som spracúvala v Botanickom ústave SAV pod vedením prof. L. Pastýrika a Mgr. P. Lačoka, CSc. Títo mi priblížili mikroskopické huby tak, ako som ich dotedy nepoznala. Mala som možnosť túto nie veľmi prebádanú oblasť rozvíjať a lepšie spoznávať – prijali ma na aspirantské štúdiu v Botanickom ústave SAV a tam som aj ostala pôsobiť.

- ***Botanický ústav SAV je kľúčovým výskumným pracoviskom v oblasti biosystematiky, evolúcie, taxonómie, fyto geografie, diverzity, rastlinnej fyziológie. Buduje vedeckú zbierku rastlinných organizmov (zaradenú do medzinárodného Indexu Herbariorum a botanické informačné zdroje (Botanický informačný systém, Databázu fyto ceno logických zápisov, Databázu nepôvodných cievnatých rastlín Slovenska). Ako to bolo s knižnično-informačným zabezpečením „tvojho“ výskumu?***

Ústav mal vždy dobre vybudovanú knižnicu s rozsiahlym fondom odbornej literatúry. Patrím do generácie, ktorá svoje štúdium – ako som už spomenula – plne absolvovala v tesnej spolupráci s knižnicami. Nové poznatky v zahraničnej odbornej literatúre som sledovala v ruských aj anglických rešeršiach a kompendiách, samozrejme, vtedy bez internetu. Musím

podotknúť, že v knižnici Botanického ústavu SAV, Ústrednej knižnici SAV, Knižnici Slovenského národného múzea či Knižnici Prírodovedeckej fakulty UK, resp. príbuzných knižniciach v Prahe som vždy našla, čo som potrebovala. Prirodzene, bez erudovaných a ochotných knihovníkov by sa to nepodarilo. Dnes je to už inak, väčšina, ak nie všetko sa odohráva na internete, v databázach ... mravčia práca však pri vyhľadávaní informácií ostala, hoci je neporovnateľne rýchlejšia.

- ***Tichý svet kníh a študijných materiálov si vymenila za živú prírodu a doslova tajomný svet mikroskopických húb. Máš čas a chuť zobrať do ruky nielen odbornú, ale aj tú obyčajnú „oddychovú“ literatúru?***

Napriek tomu, že odborná literatúra (najmä kľúče k určovaniu rastlín a húb) sú mojim každodenným pracovným nástrojom, mám rada aj oddychovú literatúru. Práve mám rozčítaný historický román Philippy Gregory *Tri sestry, tri kráľovné*. Zaujímam sa aj o históriu Európy 20. storočia resp. geografii všeobecne. V domácej knižnici mám viacero kníh na ktoré sa teším, keď raz budem mať čas, lebo pobyt v prírode zatiaľ vždy zvíťazí.

*Za rozhovor ďakuje
PhDr. Ludmila Čelková*

VYMAĽUJ SI SVOJE MESTO (EDUKAČNÉ AKTIVITY KNIŽNICE NA ROZVÍJANIE VZŤAHU K RODNÉMU KRAJU) / PAINT YOUR CITY (LIBRARY EDUCATIONAL ACTIVITIES TO DEVELOP A RELATIONSHIP WITH YOUR HOME REGION)

Považská knižnica v Považskej Bystrici a jej oddelenie regionálnej bibliografie už dlhodobo pripravuje v rámci informatickej prípravy regionálne hodiny pod názvom **Rodný môj kraj**. Malým škôlkarom i školákam najskôr rozprávame o našom regióne, pomocou kreslenej mapy im vysvetľujeme, nielen kde sa nachádzame, ale prečo sa napr. Považie volá Považie, prečo sa delí na horné, stredné či dolné, do ktorej časti patrí naše (ich) mesto či obec.

Deti sa veľmi radi zapájajú do takýchto aktivít, sú dychtivé, zvedavé, dozvieme sa nielen to, kde bývajú ony, ale aj ich starí rodičia, tety, ujovia. Necháme ich pýtať sa, pátrať, vykrikovať 😊 a tak sa dozvieme, nielen kde bývajú, ale aj čo sa doma číta (pri ukážke regionálnych novín) alebo kde boli v sobotu na výlete (pri prezeraní publikácií o okolitých pamiatkach či prírode).

Neraz sme si medzi sebou hovorili, že čím by sme podporili to detské nadšenie a dychtivý záujem? Čo dať malým žiačikom na pamiatku, aby si zapamätali, že boli v regionálnom oddelení knižnice? A tak nás napadla myšlienka vyrobiť maľovanku o rodnom kraji. Hovorili sme si: deti takéhoto veku radi maľujú, vyfarbujú – a keby to boli obrázky z ich okolia či mesta, ktoré poznajú ...a nápad bol na svete. Maľovanka pod názvom **Vymaľuj si svoje mesto**.

Tematicky je zameraná na architektúru budov mesta Považská Bystrica a jej okolia, pretože mesto je prirodzené centrum nášho regiónu. Skladá sa z 12 obrázkov

považskobystrických dominánt ako diaľničný most, historická budova knižnice alebo kostol. Aby sme ilustráciám vdýchli život, rozhodli sme sa urobiť z každého obrázku malý príbeh pomocou dvoch detí, ktoré sa prechádzajú mestom. Krátky text pri každom obrázku vysvetľuje, kde sa deti nachádzajú.

Začiatkom roka 2020 sme preto vypracovali a požiadali o projekt Slovenskú asociáciu knižníc (SAK) v rámci programu Partnerstvo alebo spojme svoje sily. Projekt bol úspešný, a tak sa realizácia maľovanky mohla začať. V rámci spolupráce sme ako ilustrátora maľovanky oslovili regionálneho výtvarníka Jozefa Pobočika, ktorý je v regióne známy svojím charakteristickým rukopisom. Ilustroval viacero kalendárov či kníh (napr. knihu pre deti *O fontánkovej Dorotke a jej vozíčkovej babke*, 2019).

Plány s výrobou nám však skrížila, okrem pandémie, aj rekonštrukcia budovy knižnice a naše následné sťahovanie do nových priestorov. Až koncom roka sme regionálne oddelenie „premenili“ na malú improvizovanú dielňu, kde sme maľovanku tlačili, skladali, viazali a dávali dokopy. Pri tejto činnosti sme si uvedomili, že takýmto jednoduchým a prístupným spôsobom sa dá spracovať množstvo regionálnych tém, či sú to napr. hrady a zámky v okolí, zaujímavé stavby ...

Ako sme v úvode spomínali, cieľom myšlienky projektu a jej realizáciou chceme u detí predškolského a mladšieho školského

Maľovanka – úvodná strana

ho veku podporiť lásku a vzťah k rodnému kraju. Maľovanka je nepredajná a bude slúžiť ako učebná pomôcka pre knižnično-informačné hodiny zamerané na regionálnu výchovu v knižnici.

Mgr. Andrea Smolková, Antonia Šaradinová

Považská knižnica v Považskej Bystrici
bibliografiapb@kniznicapb.sk

Autor fotografií: Mgr. Andrea Smolková

Český herec, dramatik a spisovateľ Jan Werich povedal: „Rozprávky sú ako reťaz. Obopínajú svet a spájajú ľudí od všadiaľ.“ Kde bolo, tam bolo, bola raz jedna pandémia, ktorá obopla pomyselnou reťazou celý svet. Špeciálnych rozprávok o tom, že koronavírus nie je v skutočnosti rozprávka, bolo rozpovedaných deťom v roku 2020 veľa. Aj keď sa táto situácia javí akokoľvek obmedzujúca, zároveň nám dala možnosť rozvíjať tvorivosť pri konaní v mnohých oblastiach.

Zo studnice možností ako podporiť vzdelávacie aktivity a rozvíjať zručnosti žiakov na diaľku si vybrala Okresná knižnica Dávida Gutgesela v novembrovom čase, a to konkrétne od 13.11. – 27.11.2020 projekt *Tvorivé dielne Rozprávky z lega*. Do podujatia podporeného Slovenskou asociáciou knižníc v rámci projektu Partnerstvo alebo Spojme svoje sily 2020 sa zapojili žiaci 2. ročníka z Cirkevnej spojenej školy v Bardejove pod vedením učiteliek Mgr. Lucii Zeleniakovej a Mgr. Renáty Matejovej.

Tvorivá činnosť s rozprávkovou tematikou s využitím lega a literatúry z knižničného fondu mala za cieľ rozvinúť u detí zručnosť, predstavivosť, ale aj jazyk a pozornosť. Spoločné tvorenie ponúklo tiež možnosť osvojiť si návyky pre tímovú spoluprácu.

Tvorivé dielne Rozprávky z lega sa uskutočnili formou interaktívnych webinárov, ktoré viedli knihovníčky z oddelenia literatúry pre deti a mládež. Každý webinár trval jednu vyučovaciu hodinu, počas ktorej žiaci prostredníctvom webového nástroja

Learning Apps priradovali postavy k vybraným rozprávkam, usporadovali ilustrácie z rozprávok v správnom poradí a dopĺňali chýbajúce slová do vybraného textu z rozprávok. Precvičiť znalosti zo sveta rozprávok, pamäť a komunikačné schopnosti si vyskúšali žiaci pri hre Rozprávky v kocke. Po splnení všetkých úloh nasledovalo modelovanie z lega zo sady Lego Classic, ktorú zakúpila knižnica v rámci projektu a žiakom poskytla pred uskutočnením webinára.

Tvorivosť, fantázia a predstavivosť žiakov, ktorí pracovali rozdelení v dvoch skupinách na chlapcov a dievčatá, na seba nechali dlho čakať a rozprávky Žabí princ, O Jankovi a Marienke, Škaredé káčatko a Palculienka nabrali novú netradičnú podobu (viď príloha 1).

Z hotových modelov postavených žiakmi boli vyhotovené fotografie, ktoré boli spracované do koláži a zverejnené na facebooku Okresnej knižnice Dávida Gutgesela, kde prebiehala od 20.11. – 27.11.2020 súťaž o najkrajší model rozprávky z lega.

O konečnom poradí a rozdelení výhier rozhodovalo hlasovanie verejnosti a knihovníkov okresnej knižnice. Víťazi v jednotlivých kategóriách (viď príloha 2) získali za svoje, môžeme povedať majstrovské diela vecné ceny. Veríme, že účasť v projekte Tvorivé dielne rozprávky z lega priniesla žiakom nezabudnuteľné spoločné chvíle a inšpiráciu do ďalšej práce.

Vítazná rozprávka na základe hlasovania na facebooku Okresnej knižnice Dávida Gutgesela: PALCULIENKA

2.A chlapci z Cirkevnej spojenej školy v Bardejove

Vítazi na základe hlasovania knižovníkov:

1. miesto:

ŠKAREDÉ KÁČATKO

2.B chlapci z Cirkevnej spojenej školy v Bardejove

O JANKOVI A MARIENKE

2.A dievčatá z Cirkevnej spojenej školy v Bardejove

2. miesto:

ŽABÍ PRINC

2.B dievčatá z Cirkevnej spojenej školy v Bardejove

*Mgr. Jana Lipková
Okresná knižnica Dávida Gutgesela v
Bardejove*

**ROZPRÁVKA:
PALCULIENKA**

CIRKEVNÁ SPOJENÁ
ŠKOLA V BARDEJOVE
2.ROČNÍK - CHLAPCI

Koláž: Bc. Lucia Petrušová

**ROZPRÁVKA:
ŠKAREDÉ KÁČATKO**

CIRKEVNÁ SPOJENÁ
ŠKOLA V BARDEJOVE
2.ROČNÍK - CHLAPCI

**ROZPRÁVKA:
JANIČKO A MARIENKA**

CIRKEVNÁ SPOJENÁ
ŠKOLA V BARDEJOVE
2.ROČNÍK - DIEVČATÁ

**ROZPRÁVKA:
ŽABÍ PRINC**

CIRKEVNÁ SPOJENÁ
ŠKOLA V BARDEJOVE
2.ROČNÍK - DIEVČATÁ

**AJ KEĎ SME BOLI PRE VEREJNOSŤ „ZATVORENÍ“ – NEZAHÁLALI SME /
ALTHOUGH WE WERE “CLOSED” TO THE PUBLIC - WE DID NOT COVER UP**

Novohradská knižnica v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja v priebehu roka 2020 prešla rekonštrukciou doslova od pivnice po strechu. Od zriaďovateľa získala účelové kapitálové prostriedky na obnovu budovy – Národnej kultúrnej pamiatky, postavenej v rokoch 1899 – 1902 podľa projektu architekta L. Nagy. Rekonštruovala interiér ale aj exteriér budovy, nakúpila novú techniku a modernizovala vnútorné vybavenie priestorov.

I.

Z účelového kapitálového príspevku na rekonštrukciu objektu sme vyčerpali 319 107,14 eur na rekonštrukciu priestorov budovy na prízemí, vybudovanie nového vstupu na oddelenie náučnej literatúry a oddelenie literatúry pre deti s centrálnym vstupom a pultom na oddelenia, vybudovaným osobným výtahom na poschodie do spoločenských sál, vybudovaným bezbariérovým vstupom do uvedených oddelení, spolu s príslušnými sociálnymi zariadeniami. Zrekonštruovali sme elektroinštaláciu, rozvody vody a kanalizácie, bola vybudovaná nová serverovňa s odvetraním, nové siete k PC a internetu, zníženie

a izolácia stropu, steny dostali nové omietky a opravili sme podlahy. Objekt sme zabezpečili novou ochranou – elektronickým zabezpečovacím systémom. Centrálny pult do oddelení náučnej literatúry a oddelenia literatúry pre deti, bol zakúpený z finančných prostriedkov vrátených zo sociálnej poisťovne za odvodov roka 2020.

II.

Na interiérové vybavenie zrekonštruovaných priestorov na II. nadzemnom podlaží nábytkom a vybavením, bolo čerpaných 15 530,00 eur, z ktorých bolo zakúpené interiérové vybavenie – nábytok do spoločenských sál, a kancelárskych priestorov. Spoločenské sály budú slúžiť na komunitné podujatia, ktoré knižnica organizuje každoročne v počte niekoľko 100 a viac podujatí, pre širokú verejnosť, bez rozdielu veku.

Na technické vybavenie a praktické boli čerpané prostriedky vo výške 9 991,94 eur, z toho do zrekonštruovaných sál na nákup javiskového pódia a svetelnej techniky s príslušenstvom vo výške 5 138,40 eur.

III.

Z účelových prostriedkov určených na rekonštrukciu pivnice pod oddelením litera-

---

túry pre deti, sme vyčerpali 49 992,60 eur. Vybudovali sme novú drenáž, štrkový násyp, položená bola nová dlažba, obili sme staré omietky a zaviedli elektrické vedenie. Nakolko pri odpájaní vody staré prehrdzavené potrubie začalo pretekať, museli sme vybudovať novú prípojku vody do bývalého oddelenia literatúry pre deti.

IV.

Z účelových prostriedkov určených na rekonštrukciu tvorivej dielne a prilahlých priestorov sme čerpali 18 709,05 eur, z ktorých bola uhradená projektová dokumentácia a rekonštrukcia priestorov tvorivej dielne, ktoré sú vo výpožičke Novohradského osvetového strediska.

V.

Z účelových prostriedkov na obnovu a interiérové vybavenie knižničných priestorov, v celkovej výške 11 235 eur, bolo čerpaných 5 742 eur, na rekonštrukciu oddelenia beletrie – čítareň, rozsypané betónové podlahy, položili sme nový izolačný betón, novú laminátovú podlahu, osekali navlhnuté steny, na ktoré boli položené sanačné omietky, čítareň sme vymaľovali. Z prostriedkov od zriaďovateľa na obnovu a interiérové vybavenie knižničných priestorov určených širokej verejnosti, skvalitnenie priestorov pre poskytovanie knižnično-informačných služieb, sme čítareň periodík zariadili novým, účelným nábytkom vo výške 8 674 eur, vrátane vlastných prostriedkov.

VI.

Z účelových prostriedkov vo výške 300 000 eur určených na rekonštrukciu

strechy sa nečerpalo z dôvodu zrušeného verejného obstarávania a stále prebiehajúceho druhého v poradí. V roku 2021 je to preto pre Novohradskú knižnicu prvoradá úloha.

Ďalej v nadväznosti na reštaurátorský výskum a návrh na reštaurovanie fasády, uskutočniť obnovu fasády celej budovy.

VII.

Z účelových prostriedkov určených na letné tematické výchovno-vzdelávacie podujatia pre deti, boli zakúpené prístroje a vybavenie vo výške 1 505,11 eur. V termíne od 01.07 – 31.08.2020 knižnica v rámci Letných aktivít pre deti – Divadlo v knižnici, využila technické prístroje a vybavenie na tvorivé hry a zábavu s deťmi.

VIII.

Účelové prostriedky súvisiace so zabezpečením protiepidemiologických opatrení na ochranu zdravia zamestnancov a návštevníkov KI pred pandémiou ochorenia COVID 19 boli čerpané vo výške 2 061,90 na výrobu a montáž bezpečnostných zábran na výpožičné pulty, nákup bezdotykových stojanov na dezinfekciu rúk, bezkontaktného teplomera, čističky vzduchu do výpožičných priestorov knižnice a iné.

IX.

Účelové prostriedky určené na aktualizáciu platobného terminálu pre regionálne knižnice BBSK boli čerpané vo výške 600 eur na zakúpenie platobného terminálu k bezhotovostnej úhrade poplatkov v knižnici.

Novohradská knižnica vyššie uvedené

zrealizovala s finančnou podporou Banskobystrického samosprávneho kraja, vrátane použitia vlastných zdrojov.

PhDr. Mgr. Daša Filčíková
riaditeľka Novohradskej knižnice v Lučenci

**S FINANČNOU PODPOROU
BANSKOBYSTRICKÉHO
SAMOSPRÁVNEHO KRAJA**

Meno vysokoškolského pedagóga doc. PhDr. Pavla Rankova, PhD. z Katedry knižničnej a informačnej vedy FFUK v Bratislave nie je mnohým knihovníkom neznáme. S jeho samostatnými prácami či spoluautorstvom, najmä s výsledkami niekoľkoročných výskumov súčasného stavu a úrovne čítania v SR sme sa stretávali v článkoch, štúdiách v odbornej tlači, na CD a, samozrejme, i na stránkach nášho bulletinu. V súvislosti s odbornou publikačnou činnosťou P. Rankova chcem poznamenať, že začal v mesačníku *Čitateľ* roku 1985, kde mu podala pomocnú ruku a povzbudzovala ho v písaní vtedajšia šéfredaktorka PhDr. Želmíra Brozmannová. Ako vidieť, oplatilo sa.

Hoci odvtedy uplynuli dlhé roky, meno Pavla Rankova sa okrem knihovníckej sféry začalo objavovať aj v inej oblasti – v slovenskej literatúre. Debutoval knižkou poviedok *S odstupom času* (1995) a dnes má za sebou celý rad zaujímavých titulov. Z nich však mal najväčšiu odozvu historický román *Stalo sa prvého septembra (alebo inokedy)*, ktorý vyšiel v roku 2008 a má aj divadelnú podobu. Román preložili ho do mnohých jazykov a ten francúzsky v preklade M. Chasteaua pred dvoch rokov (vyšiel s podporou Literárneho informač-

ného centra vo vydavateľstve Gaia) zaujal medzinárodnú porotu novinárov. Tá ocenila prínos autora k skúmaniu svedomia obyvateľov východného bloku a Európy v rokoch 1938-1968. Pavol Rankov sa stal nositeľom ceny **Európska kniha roka 2020**.

Možno si niekto položí otázku, prečo to treba spomínať práve v tomto bulletine. Vychádzam zo skúsenosti, keď sa ma totiž aj knihovníci pýtali, či „ten knihovník Rankov je aj ten spisovateľ“. Áno, je, nejde o menovca.

Myslím, že nášmu kolegovi treba zblahoželať k úspechu a popriať mu veľa ďalších tvorivých námetov v odbornej aj umeleckej oblasti.

Eudmila Čelková

Pravidlá výberu nominanta na udelenie Ceny ministra kultúry Slovenskej republiky v oblasti kultúrneho dedičstva – knižnice

Úvodné ustanovenie

Tieto Pravidlá výberu nominanta na udelenie Ceny ministra kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „cena“) upravujú podmienky udelenia ocenenia v zmysle Štatútu Ceny ministra kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „štatút“) podľa čl. 2 písm. b) cena za výnimočný prínos inštitúcií v oblasti kultúrneho dedičstva – knižnice.

Článok 1

Podmienky udelenia ocenenia

- (1) Cena ministra kultúry Slovenskej republiky za výnimočný prínos inštitúcie v oblasti knižníc sa udeľuje za významný počín v oblasti skvalitňovania knižnično-informačných služieb (napr. rekonštrukcia, výstavba, technické a ďalšie technologické vybavenie knižnice a podobne) a za dlhodobé zásluhy o rozvoj knihovníctva v jednotlivých obciach, mestách a regiónoch Slovenska.
- (2) Cena Ministra kultúry Slovenskej republiky sa udeľuje prevádzkovateľovi knižnice, ktorá je zapísaná v Zozname knižníc¹. Podľa Štatútu Ceny ministra kultúry Slovenskej republiky podľa čl. 2 písm. b) cena za výnimočný prínos inštitúcií v oblasti kultúrneho dedičstva – knižnice sa udeľuje fyzickej osobe alebo prevádzkovateľovi knižnice podľa predchádzajúcej vety.

Článok 2

Nominácia na udelenie ceny

- (1) Návrh na udelenie ceny v kategórii b) môžu predložiť odborné inštitúcie, profesijné občianske združenia či iné neziskové a verejnoprospešné organizácie s pôsobnosťou v danej oblasti, fyzické osoby, orgány štátnej správy a samosprávy, útvary ministerstva, ako aj poradné orgány ministra. Ak je predkladateľom právnická osoba, návrh predkladá jej štatutárny orgán.
- (2) Návrh na udelenie ceny podáva predkladateľ výhradne v písomnej podobe vo forme meno, priezvisko a miesto trvalého pobytu prevádzkovateľa knižnice navrhnutého na udelenie ocenenia, ak ide o fyzickú osobu. V prípade obchodnej spoločnosti sa uvádza názov a sídlo prevádzkovateľa knižnice navrhnutého na ocenenie.
- (3) Návrhy na udelenie ceny môžu predkladať fyzické alebo právnické osoby do 28. februára aktuálneho kalendárneho roka. Návrhy sa zasielajú na adresu: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, sekcia kultúrneho dedičstva, Námestie SNP 33, 813 31 Bratislava.

¹ § 25 zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z.

Obálku je potrebné označiť nápisom „Cena ministra – Knižnica roka“ a zároveň „Neotvárat!“.

Nominácia musí obsahovať nasledujúce informácie:

1. zámer a cieľ,
2. prínos pre skvalitnenie knižnično-informačných služieb (porovnanie s predchádzajúcim stavom),
3. zdroj financovania a uvedenie sumy,
4. tlačové výstupy, fotodokumentácia.

Článok 3

Organizácia a príprava nominačného procesu

- (1) Prípravu a realizáciu nominačného procesu zabezpečuje odborný garant. Odborného garanta vymenúva generálny riaditeľ vecne príslušnej sekcie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) zo zamestnancov sekcie.
- (2) Odborný garant dohliada na proces výberu a zodpovedá za dodržiavanie Pravidiel odbornou porotou.
- (3) Odborný garant sa zúčastňuje na zasadnutiach odbornej poroty bez hlasovacieho práva.
- (4) Odborný garant:
  - a) dohliada a zodpovedá za dodržiavanie pravidiel,
  - b) organizačne zabezpečuje priebeh nominačného procesu, prijíma návrhy na ocenenie, vedie ich evidenciu a na požiadanie potvrdzuje ich príjem,
  - c) predkladá zoznam nominácií na zasadnutie odbornej poroty,
  - d) oznamuje všetkým nominovaným výsledky,
  - e) organizačne zabezpečuje v spolupráci s kanceláriou ministra a sekciou ekonomiky slávnostné vyhlásenie výsledkov.

Článok 4

Odborná porota

- (1) Odborná porota sa skladá z troch členov.
- (2) Členov poroty vymenúva a odvoláva generálny riaditeľ vecne príslušnej sekcie. Členmi odbornej poroty sú zástupcovia Slovenskej národnej knižnice, Spolku slovenských knihovníkov a knižníc a Slovenskej asociácie knižníc.
- (3) Členom poroty sa nemôže stať osoba, ktorá je v pracovnoprávnom vzťahu s nominovanou knižnicou.
- (4) Členstvo v porote je čestné a nezastupiteľné.
- (5) Funkčné obdobie poroty trvá jeden rok. Členovia odbornej poroty môžu byť vymenovaní aj opätovne. Ak sa člen odbornej poroty nezúčastní na rokovaní poroty bez písomného odôvodnenia, môže predseda poroty podať návrh na jeho odvolanie z funkcie člena poroty.
- (6) Odborná porota sa pri rozhodovaní riadi Pravidlami.
- (7) Odborná porota hodnotí predložené návrhy a navrhuje udelenie Ceny ministra Slovenskej republiky – Knižnica roka v oblasti knižníc generálnemu riaditeľovi vecne príslušnej sekcie.
- (8) Odborná porota vystupuje ako kolektívny orgán, ktorý je povinný zachovávať mlčanlivosť o veciach súvisiacich s nominovanými knižnicami a zároveň zachovávať mlčanlivosť o výsledkoch hodnotenia pred ich zverejnením. Členovia odbornej poroty sú

---

povinní zachovať mlčanlivosť o skutočnostiach súvisiacich s rokováním aj po skončení členstva v porote.

- (9) Porota má nárok na náhradu výdavkov spojených s výkonom funkcie člena poroty².

Článok 5 **Rokovanie odbornej poroty**

- (1) Odborná porota posúdi predložené návrhy na nominácie začiatkom marca aktuálneho kalendárneho roka po uplynutí termínu na predkladanie návrhov.
- (2) Zasadnutie poroty zvoláva odborný garant nominačného procesu na základe pokynu generálneho riaditeľa vecne príslušnej sekcie.
- (3) Odborná porota je uznášaniaschopná, ak je na jej zasadnutí prítomná nadpolovičná väčšina členov poroty, pričom jedným z nich musí byť predseda. Rozhodnutie je prijaté, ak zaň hlasuje nadpolovičný počet prítomných členov odbornej poroty.
- (4) Rokovanie odbornej poroty je neverejné.

Článok 6 **Kritériá a spôsob hodnotenia**

- (1) Základným kritériom hodnotenia je kvalita napĺňania poslania, funkcie knižnice a prínos knižnice pre miestny alebo regionálny rozvoj Slovenskej republiky. Pri hodnotení porota berie do úvahy nasledovné kritériá:
  - a) hodnotenie kvality poskytovaných knižnično-informačných služieb,
  - b) význam a prínos knižnice z hľadiska využívania kultúrneho dedičstva a informačných zdrojov na podporu celoživotného vzdelávania a rozvoj znalostnej spoločnosti, ako aj prínos pre miestny a regionálny rozvoj,
  - c) inovačný prínos realizovaných podujatí,
  - d) nadväzovanie partnerstiev a spolupráce s orgánmi územnej samosprávy a inými organizáciami,
  - e) mieru a spôsob využitia informačného potenciálu knižničného fondu,
  - f) spôsob a formy interpretácie informácií vo vzťahu k verejnosti,
  - g) efektívnosť a rozsah využívania informačných zdrojov na rozvoj turizmu.
- (2) Odborná porota hodnotí každú predloženú nomináciu formou bodového hodnotenia od 0 do 5 (najvyššie hodnotenie je 5 bodov). Každý člen poroty hodnotí v tejto stupnici bodového hodnotenia. Víťazom sa stane knižnica, ktorá získa najvyšší počet bodov.
- (3) V prípade rovnosti bodov rozhoduje odborná porota o nominácii hlasovaním.

Článok 7 **Udeľovanie ceny**

- (1) Cenu udeľuje minister raz ročne, spravidla v prvom polroku kalendárneho roka.
- (2) Cenu tvorí umelecký artefakt, finančná odmena, diplom, ktorý obsahuje meno a priezvisko alebo názov nositeľa ceny, označenie zásluh, za ktoré sa cena udeľuje, dátum udelenia ceny a plaketu Knižnica roka.
- (3) Pokiaľ je predmetom ocenenia výsledok činnosti viacerých osôb alebo kolektívu, udeľuje sa im spoločná cena.

---

² zákon č. 283/2002 Z.z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov

-
- (4) O udelení ceny a výške finančnej odmeny rozhoduje výlučne minister v závislosti od disponibilných zdrojov v príslušnom rozpočtovom roku.
  - (5) Ceny v jednotlivých kategóriách odovzdá minister všetkým oceneným na slávnostnom vyhlásení.

PERSONÁLIE

SVIEŽA OSEMDESIATNIČKA / *LIVELY IN HER EIGHTIES*

Keď som pred desiatimi rokmi pripravila rozhovor o knihovníckej ceste **Mgr. Kamily Fircákovéj** (B SAK 2011) a neskôr o jej spolupráci so SAK (B SAK 2017), nepredpokladala som, že sa ešte niekedy k tejto téme vrátim. No skutočnosť, že táto naša kolegyňa je stále aktívna, nedalo mi venovať niekoľko poznámok a doplnení k jej životnému jubileu – 80 rokov.

Medzi knihovníkmi sú mnohí, ktorí si spomínajú ešte na jej bibliografické začiatky v ŠVK Košice, ale väčšina si ju pamätá ako výraznú osobnosť Univerzitnej knižnice v Bratislave. Tu pôsobila 38 rokov na rôznych postoch a vždy zodpovedne zastávala členstvá v rozličných komisiách, organizačných výboroch, radách i redakčných radách, riešiteľských tímoch výskumných úloh i na celoštátnej úrovni. Počas tých rokov tu zanechala nezmazateľnú stopu.

Po uvoľnení zo služieb knižnice (2007) začala pracovať v SNM- Múzeu židovskej kultúry (2009), kde ju poverili vybudovaním špecializovanej knižnice. Z celkového knižničného fondu knižnice sa jej nateraz podarilo spracovať 4 900 kn. j. a vybudovať elektronický katalóg dostupný aj v súbornom katalógu KIS MaSK. V úplnosti spracovala literatúru vydanú od r. 2000 a retrospektívne katalogizuje staršie vydania. S fondom, ktorý obsahuje zväčša inozajazyčnú literatúru (v hebrejčine, nemčine,

maďarčine, angličtine a i.), sa neraz musí popasovať. Najviac problémov a „prekvapení“ jej pripravili staré tlačé v hebrejčine. Napriek tomu má radosť z nových a nečakaných objavov, napr. trojzväzkové vydanie diel známeho bratislavského rabína Chata-ma Sofera z USA v hebrejčine z konca 50. rokov 20. stor. alebo pri príprave výstavy Biblií našla v hebrejskej Biblii vydanej vo Frankfurte n. Mohanom (1716) rukopisné vlastnicke záznamy „*Z knih J. M. Hodžu*“ a „*Dar od Dr. Kuzmányho*“.

Samozrejme, radosť má aj vtedy, keď dokáže pomôcť čitateľovi či náročnému bádateľovi pri vyhľadávaní informácií o ich rodinách alebo predkoch. Napríklad pre návštevníka zo Švajčiarska spolu s údajmi o jeho rodine sa jej podarilo nájsť aj zobrazenie firemnej tabule jeho starého otca v Šamoríne. Vďačný návštevník pripravil zo zhromaždených dokumentov výstavku pre príbuzných a poslal do knižnice aj informačný leták, ktorý pripravil pri príležitosti tohto podujatia. Zvlášť sa poteší individuálnym návštevám knihovníkov i kolektívom, ako napr. exkurzii Trnavskej pobočky SSKK. Vďaka B SAK (3/2020) získala zaujímavú informáciu o Alfrédovi Wetzlerovi, ktorému sa podarilo utiecť z koncentračného tábora v Osvienčime (spolu s Rudolfom Vrboňom) a podať svedectvo o holokauste. Po uverejnení článku

---

povedala: „*vôbec som netušila, že bol našim kolegom – knihovníkom*“.

Neoddeliteľnou súčasťou akejkoľvek činnosti K. Fircákovej je priam až vzácne jej pracovné nasadenie a dôslednosť. Práve toto sa odrazilo aj na bohatej zostavovateľskej, redakčnej, prednášateľskej i publikačnej činnosti. Z evidencie publikačnej činnosti vidieť, že začala s tvorivým písaním začiatkom 70. rokov. Jej prvou prácou bola 4. zväzková bibliografia literatúry a literárnej vedy na východnom Slovensku pod názvom *Literatúra (1945-1961)*, ktorá vyšla v edícii *Bibliografia východného Slovenska* (1972). Za uplynulé desiatky rokov má za sebou pestrú škálu rozmanitých typov bibliografií, štúdií z dejín knižnej kultúry, me-

dailónov osobností, recenzií a pod. Dodnes má jej publikačná činnosť 240 záznamov, a iste to nie je koniec.

S úctou listujem v dosiahnutých výsledkoch za dlhé desaťročia, ktoré K. Fircáková zasvätila knihovníctvu. Obdivujem jej nepretržitý záujem o „pohyby“ v slovenskom knihovníctve a neslabnúcu životnú energiu. Stále má niečo rozpracované, nechýbajú jej nové a nové námety, ktorými inšpiruje aj iných. Kamilka, držím palce do ďalších rokov a nezabudni na Bulletin SAK.

PhDr. Ludmila Čelková

S prianím všetkého najlepšieho, pevného zdravia, neutíchajúceho elánu a optimizmu sa pripája aj Redakčná rada B SAK

JÁN AGNET – JEDEN Z PRVÝCH VEĽKÝCH ZNALCOV HISTORICKÝCH KNIŽNÝCH FONDŮV NA SLOVENSKU / JÁN AGNET - ONE OF THE FIRST GREAT EXPERTS ON HISTORICAL BOOK COLLECTIONS IN SLOVAKIA

Ján Agnet – významný slovenský bibliograf, knihovník a historik knižnej kultúry, evanjelický kňaz, ktorého sté výročie narodenia si pripomíname - sa narodil 14. februára 1921 (na Valentína) v Závažnej Porube, okr. Liptovský Mikuláš. Otec Ján Agnet, matka Mária, rod. Lešťanová, mal 2 sestry. Manželka Anna rod. Ťahúňová bola učiteľkou, s ktorou vychoval 2 deti.

V rokoch 1928-1933 navštevoval ľudovú školu v Závažnej Porube, v rokoch 1934-1942 študoval na reálnom gymnáziu v Liptovskom Mikuláši. V rokoch 1942-1946 pokračoval štúdiom na Teologickej fakulte v Bratislave. V rokoch 1945-1946 bol referentom pre múzeá na Povereníctve školstva a osvetu v Košiciach a v Bratislave. Ako evanjelický kaplán a farár pôsobil v

rokoch 1946-1962 vo Vrútkach, Veľkej pri Poprade, Michalovciach a Ochtinej v Gemeri. Svoje poslanie v cirkvi v totalitnom politickom prostredí naplnil na základe najlepšieho vedomia a svedomia a malo to neblahé dôsledky. Pre svoje aktivity a stretnutia s farármi okolitých zborov ho Štátna bezpečnosť vyhodnotila ako nepriateľa režimu a začala sledovať. V roku 1962 ho zaistila a uväznila v Košiciach. V tom istom roku odsúdila na 18 mesiacov a 3 roky zákaz vykonávať pastoračnú činnosť. Keďže sa mu zhoršil zdravotný stav, trest mu zmenili na podmienený. Spolu s rodinou odišiel do rodnej obce a zamestnal sa na Okresnej správe ciest v L. Mikuláši.

Po čiastočnej rehabilitácii dostal v roku 1969 prácu v Matici slovenskej (MS)

---

v Martine. Ján Agnet pomáhal obnovovať a budovať Členské ústredie MS ako jeho riaditeľ, neskôr ako zástupca riaditeľa. Zakladal miestne odbory MS, navštevoval ich, obnovoval v nich patriotizmus a demokratizmus. V tomto období prispieval do časopisov (Matičného čítania, Čitateľa, Matičného kalendára a Hlasu.)

Po čase ho Dr. Jozef Telgársky, riaditeľ Národnej knižnice MS, poveril vedúcim oddelenia ochrany fondov. Ján Agnet sa funkcie ujal energicky. Začal fondy spracovávať a začal k nim nadobúdať iný vzťah. Takto zostal v rámci svojej pracovnej náplne v ustavičnom styku s minulosťou svojej cirkvi, ktorej sa nikdy nespreneveril. Ján Agnet oddelenie úspešne viedol a svoju lásky ku starým tlačiam odovzdával svojim mladším kolegyniam.

V tom čase knižnícka komunita na Slovensku nemala pravidlá na spracovávanie starých tlačí. Ján Agnet vypracoval v spolupráci s českými kolegami *metodické pokyny na spracovanie tohto vzácneho kultúrneho dedičstva*, ktoré sa stali postupne platné pre celú slovenskú knižnícku komunitu v tejto oblasti.

Okrem iného v rámci svojej pracovnej náplne zvládol v r. 1975 náročnú a výnimočnú úlohu - organizačne zabezpečil presťahovanie rozsiahleho knižničného fondu, rukopisných pamiatok SNK z budovy MS na Mudroňovej ulici do novostavby MS na Hostihore (nám. J. C. Hronského).

Ako vedúci úseku ochrany fondov, mal v správe aj Lyceálnu knižnicu v Kežmarku, ktorá mu poskytovala bohatý materiál na štúdium a analýzu. A práve preto väčšina

Tvorcovia publikácie Tlače 16. storočia vo fondoch SNK MS – zľava: Klára Komorová, Emília Petrenková, Ján Agnet, Helena Saktorová. (archív H. Saktorová)

---

jeho príspevkov a štúdií sú venované to-
muto fondu, ktoré uverejňoval v zborníku
o problémoch a dejinách knižnej kultúry
– *Kniha*, v edícii *Teória a výskum*, v sérii
Vedecké zborníky.

Prvou štúdiou bola - *Alchymistická knižni-
ca Pavla Doleviczényho*, ktorá vyšla v zbor-
níka *Kniha* '78. Pod názvom – *Kapitoly
z dejín spišských knižníc* (prvá časť) – pre-
zentoval Lyceálnu knižnicu v Kežmarku
v zborníku *Kniha* '81 a '82. Druhá časť
Kapitol z dejín spišských knižníc vyšla pod
názvom - *Jónyho knižnica a jeho zberateľ-
ská a nákupná činnosť* (*Kniha* '82).

Zároveň usmerňoval a koordinoval prácu
so starými tlačmi na celom Slovensku.
Na študijných cestách v zahraničí (v Ne-
mecku, Poľsku, Maďarsku) sa sústredil na
spracovanie starých tlačí a výskum histo-
rických knižníc, ktoré publikoval formou
prehľadov a súpisov slovenských tlačí v za-
hraničných knižniciach. V tejto oblasti vy-
konal veľký kus práce, na ktorú v rámci vý-
skumu *Dejín knižnej kultúry na Slovensku*
nadviazal PaedDr. Blažej Belák.

V MS pomohol sformovať projekt Gene-
rálneho katalógu tlačí 16. storočia zacho-
vaných na území Slovenska. Pričom pre
prvé zväzky tohto katalógu identifikoval
a popísal pozoruhodné množstvo tlačí vy-
daných v mnohých európskych krajinách
v rozličných jazykoch. Práve publikácia –
**Tlače 16. storočia vo fondoch Slovenskej
národnej knižnice MS**, ktorá predstavuje
prvý vydaný modelový zväzok plánované-
ho pätnásťzväzkového katalógu, zostane
svedectvom o celoživotnom poslaní a die-
le Jána Agnet. (Obsahuje záznamy 2009
titulov tlačí 16. storočia domácej i zahra-
ničnej proveniencie.) Publikáciu pripravil

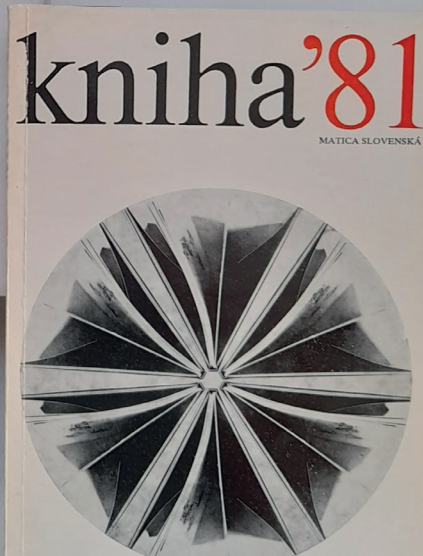
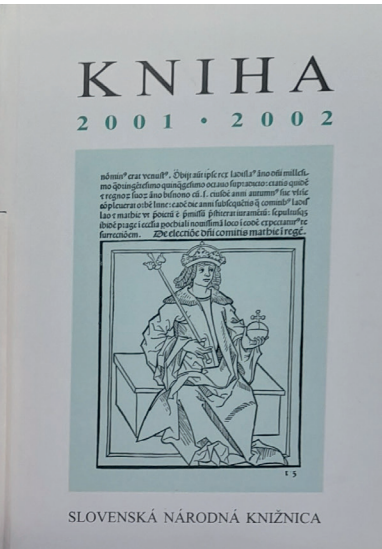
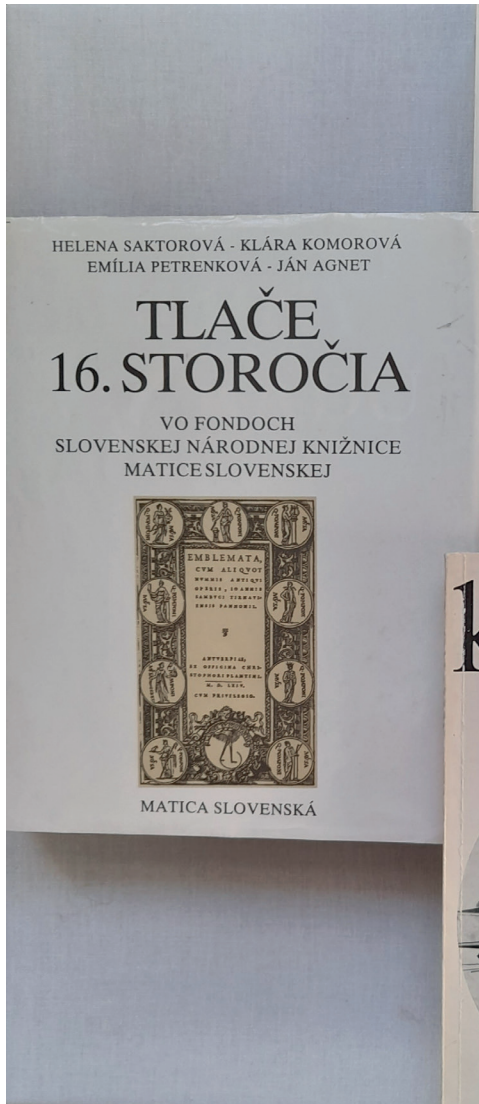
na vydanie v spolupráci s kolektívom Ná-
rodného bibliografického ústavu SNK (bý-
valom oddelení retrospektívnej národnej
bibliografie) s **Klárou Komorovou, Hele-
nou Saktorovou a Emíliou Petrenkovou**.

Po realizácii prvého zväzku Generálneho
katalógu tlačí 16. storočia sa začali prípra-
vy na spracovanie tlačí 16. storočia z pia-
ristických knižníc ako II. zväzku Generál-
neho katalógu. Ján Agnet spolupracoval
na vstupnom projekte tohto zväzku, avšak
medzitým skončil svoju aktívnu pracovnú
činnosť v MS.

Docent Miloš Kovačka vyjadril jed-
noznačne význam publikácie – *Tlače 16.
Storočia vo fondoch SNK MS: „ So spolu-
autorkami sa tak vlastne pričínil o to, aby
sa slovenské 16. storočie pred slovenskou
historickou vedou, ale tiež medzinárodným
výskumom humanizmu, renesancie a re-
formácie doslova rozsvietilo... Vedť práve
toto storočie zaznamenalo správy o prvých
slovenských tlačiarňach na Slovensku vytla-
čených knihách, ako aj doklady o historicky
prvej, na Slovensku vytlačenej knihe v ná-
rodnom jazyku – o Bardejovskom katechiz-
me Martina Luthera (1581).“⁴¹*

Prezentácia publikácie sa uskutočnila
5. mája 1993 v Národnej dvorane v histo-
rickej budovy MS v Martine, na ktorej
vystúpil Ján Agnet. Dojemné bolo jeho
rozprávanie o tom, ako dve desaťročia zá-
pasil o presadenie myšlienky tohto diela.
Zdôraznil, že historické knižničné fondy

1 Kovačka, Miloš. Ján Agnet, kňaz a histo-
rik knižnej kultúry (14.2.1921-27.5.1993).
In *Kniha 2001-2002-* zborník o problémoch
a dejinách knižnej kultúry. Martin: Slovenská
národná knižnica, 2002. -S. 563. ISBN 80-
89023-19-3.

Obálka publikácie – Tlače 16. storočia vo fondoch SNK MS a zborníky Kniha, v ktorých dlhé roky J. Agnet publikoval.

---

sú národným kultúrnym dedičstvom nesmiernej a nenahraditeľnej ceny. Presadzoval líniu, ktorá napokon vyústila do výskumnej úlohy SNK v MS známej pod označením Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a Program Slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie. Ostane nám v pamäti ako jeho posledné spontánne verejné vystúpenie, lebo o niekoľko dní (29. mája) sme sa ním rozlúčili na martinskom cintoríne ...

Nikdy sa nevzdal, aj keď musel celý svoj život prežívať s veľmi vážnym zrakovým handicapom, s okuliarmi s neuveriteľným počtom dioptrií. Postupne jeho zrak sa nebezpečne zhoršoval, takže mu hrozilo oslepnutie...

Záverom by som spomenula štyri štúdie Jána Agnetu o historických knižných fondov na Spiši, ktoré boli publikované až po jeho smrti v r. 1996 v už v spomínanej edícii Teória a výskum bibliografie, výskumy č. 45 – Historické knižničné fondy na Slovensku (ISBN 8070904062). Sú to: Knižnica Adama Podkonického, Knižnica Wilhelma Amanda Smitha v Kežmarku, Knižnica levočského rektora Samuela Günthera a Knižnica piaristov v Podolínci.

Pri príležitosti nedožitých 80. narodeninách Janka Agnetu uskutočnili spolupracovníci Národného bibliografického a biografického ústavu SNK spomienkové stretnutie v Národnej dvorane SNLM SNK v Martine (27. 2. 2001) Podujatia sa zúčastnili najbližší príbuzní, hostia zo spolupracujúcich knižníc aj zástupcovia evanjelickej cirkvi a.v. (Odprezentované príspevky boli publikované v zborníku *Kniha 2001-2002.*) Na podujatí vystúpil aj Miloš Kovačka – vtedajší riaditeľ Národného bibliografic-

kého ústavu SNK, ktorý jedinečne vystihol túto osobnosť týmito slovami: „*Na úseku historických knižných fondov pracoval v MS celých dvadsať rokov – do konca roku 1991. Dožil sa na jej pôde vzkriesenia slobody v revolučných dňoch roku 1989, vystúpil na pôde MS s príkladnou odvahou. Práve tak nezlomne, ako dokázal v 50. a 60. rokoch vystupovať ako kazateľ Slova Božieho i ako oddaný brat svojich väznených bratov.*

V Jánovi Agnetovi sme mali výborného znalca slovenskej knižnej kultúry, zápalistého kazateľa a milovníka pravého duchovného života slovenského. Jeho priezvisko – Agnet – pochádza od latinského agnus. Agnus Dei – Baránok Boží. Ján Agnet Baránka Božieho nasledoval svojím trpitelským osudom.²

Čeť jeho pamiatke!

Literatúra:

Maťovčík, Augustín a kol.: Biografický lexikón Slovenska – časť I . A-B., Martin: Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2002. - S. 35. ISBN 80-89023-16-9

Ing. Ivana Poláková

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

---

2 Kovačka, Miloš. Ján Agnet, kňaz a historik knižnej kultúry (14.2.1921-27.5.1993). In *Kniha 2001-2002-* zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Martin: Slovenská národná knižnica, 2002. -S. 565. ISBN 80-89023-19-3.